

Mihail M. Robea

PROVERBE SI ZICĂTORI.

GHICITORI

MIHAIL M. ROBEA

PROVERBE ȘI ZICĂTORI.
GHICITORI

156

Ilustrația grafică:
MARIANA POPESCU

*

Consilier editorial:
Prof. dr. MIHAIL M. ROBEA

*

Culegere și tehnoredactare computerizate:
Mariana Sivu, Lucica Lungu,
Cristian Dragomir

Apărut în 1998

CASA EDITORIALĂ MUNTENIA
BUCUREȘTI
Tel. 620.01.51

I.S.B.N. 973-97399-5-4

MIHAIL M. ROBEA

PROVERBE ȘI ZICĂTORI. GHICITORI

EDIȚIE NOUĂ, REVĂZUTĂ

CASA EDITORIALĂ MUNTENIA
BUCUREȘTI

Lămuriri

Cartea aceasta cu proverbe, zicători și ghicitori este destinată îndeosebi elevilor și tinerilor. Tocmai de aceea ea încorporează texte esențiale și accesibile înțelegerii lor. Plăsmuirile, inspirate din universul nemijlocit al oamenilor, sunt împrumutate parțial din câteva colecții cu o largă circulație, semnalate la bibliografia selectivă cu caractere aldine. Însă majoritatea lor sunt extrase din culegerea noastră **Cântece și poezii populare românești**, pregătită deja pentru tipar. Culegerea este însoțită de un aparat critic adecvat — **introducere despre speciile inserate în carte, glosar, bibliografie selectivă** — destinat să ușureze aprofundarea textelor ordonate alfabetic și transcrise în grafia literară.

M.M.R.

INTRODUCERE

Toate producțiile literare populare posedă, într-un anumit grad, valențe cognoscibile și etice. Însă proverbele și ghicitorile dețin astfel de valențe — și aceasta s-a observat din experiențele existențiale — la un nivel cu totul superior. Ele sunt două specii folclorice care, chiar dacă posedă anumite similitudini, își au individualitatea lor.

Proverbele constituie o categorie folclorică destul de cunoscută și de numeroasă. În mediile tradiționale, proverbul e receptat cu termenii vorbă, zicală, învățătură. Dar cel mai frecvent este primul termen, vorbă, însoțit deseori de adausul din bătrâni — adică vorbă din bătrâni. Numele speciei de proverb (lat. proverbium) este unul care circulă în mediile cărturărești și s-a impus treptat, în special prin școală, printre tineri și adulți, încât el se vehiculează acum aproape de către toți. Proverbul este o specie folclorică cu originea în vremurile îndepărtate, imemorabile. Căci în permanență omul a simțit necesitatea, pe măsura înaintării în timp, când acumula experiență și se îndepărta de lumea mitică, să-și expună în construcții lingvistice sintetice diversitatea atitudinilor și varietatea gândurilor față de semenii săi și față de natura atât de felurită.

Cu timpul, proverbele, înmulțite, au colorat dialogurile orale ale oamenilor și au pătruns amplu în operele scriitorilor străini și scriitorilor români, de la cronicari (Gr. Ureche, I. Neculce) și cărțile populare (Alexandria, Esopia etc.) până la scriitorii contemporani (M. Sadoveanu, I. Agârbiceanu, Marin Preda etc.). Apoi, grație îndemnurilor romantismului, pentru a se culege producții populare de către scriitori, mulți cărturari au reținut sute de proverbe, precum: Iordache Golescu, Anton Pann, I.C. Hîntescu, P. Ispirescu, Iuliu Zanne (cu celebra sa colecție, Proverbele românilor, în 10 volume) etc. Tot în secolul al XIX-lea, prin cartea Cercetări asupra proverbelor române de G. Dem. Teodorescu, apărută în 1877, se declanșează acțiunea

mai amplă de studiere a textelor paremiologice. Lui Teodorescu i-au urmat: Moses Gaster, I. C. Chițimia, Ov. Papadima, Ov. Bârlea, Pavel Ruxăndoiu, C. Negreanu, Cezar Tabarcea ș.a. În deceniul al 8-lea din secolul nostru interesul pentru studiul proverbelor a sporit vertiginos prin înființarea la Drobeta-Turnu Severin, datorită regretatului prof. dr. Constantin Negreanu, a Colectivului pentru cercetarea Proverbului Românesc. Într-un scurt răstimp, cercul a reușit, prin eforturile lui C. Negreanu, să polarizeze atenția mai multor cercetători, precum I.C. Chițimia, Pavel Ruxăndoiu, N. Constantinescu, Cezar Tabarcea, Al. Dobre, M. M. Robea, Gabriel Gheorghe, D. Stanciu etc., să stabilească legături de colaborare cu cercurile științifice similare din străinătate, să organizeze anual sesiuni științifice și să editeze periodic publicația *Proverbium Dacoromaniae*¹. Deși cu o existență efemeră, cercul a dezvoltat interesul pentru paremiologie.

Proverbul este o creație bazată pe o bogată experiență de viață, nemijlocită și verificată, exprimată sintetic în propoziții sau în fraze independente, deseori cu ajutorul metaforelor și al cuvintelor figurate, formulând un îndemn sau un sfat. Creat de unul sau de un grup de oameni pe temeiul unor experiențe existențiale și verificat îndelung, proverbul a dobândit o largă generalizare. Proverbul Dacă te bagi în hoi, trebuie să joci, de pildă, este numai una din miile de astfel de plăsmuiuri populare. El se potrivește unei atitudini, unei situații, având însă o independență deseori totală. Tocmai de aceea, el se organizează într-o construcție stabilă, alcătuită „din două propoziții logice cu intenția de a semnala relația dintre ele, care pot lua forma a două propoziții gramaticale”². În acest sens, iată numai două exemple concludente: Gura zice, / Vântul duce, De ani e mare, / Dar minte n-are. Anumite proverbe au cele două componente eliptice: Barbă lungă, / Minte scurtă, Bun de gură, / Rău de lucru etc.

Proverbul se înrudește îndeaproape cu alte două specii – cu

¹ Mihail M. Robea, *In memoriam. Constantin Negreanu (1942-1991)*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, tom. 37, 1992, nr. 2, p. 197-207.

² Ov. Bârlea, *Folclorul românesc*, vol. II, București, Minerva, 1983, p. 312.

maxima (sentința) și zicătoarea, fiind destul de greu de identificat în contextele date. Totuși maxima, de o proveniență cărturărească, expune, într-o formă elaborată și restrânsă, un adevăr generalizat și acceptat. Câteva exemple: Ochii înțeleptului văd mai departe, Lucrul și cumpătul închid medicului ușa ș.a.

Însă proverbul se apropie cel mai mult de zicătoare, încât nu de puține ori se confundă. În colecțiile de folclor, ele se ordonează împreună. Apropierea dintre cele două categorii este înlesnită de forma imagistică. Raportată la proverb, deseori zicătoarea – releva I.C. Chițimia – „apare ca un fragment dintr-un proverb”³. Concepută în conexiunile ei lingvistice și ideatice, zicătoarea este o expresie lingvistică populară, limitată la o secvență dintr-o propoziție, ce definește, de obicei metaforic, atitudini, fapte sau idei, formulând o anumită concluzie. Caracteristicile proprii ale zicătoarei se ilustrează chiar din simplă lor enumerare: A umbla pe cinci cărări, A-și arăta colții, Bogat la minte ș.a. Ea, fiind flexibilă și dependentă de un context, se modelează și se concretizează numai în propozițiile date. De cele mai multe ori zicătoarea concluzionează un îndemn, un sfat.

Conexiunea dintre proverb și zicătoare se manifestă amplu și intim, încât în cadrul ei apare fenomenul metamorfozei în ambele direcții, la ambele categorii; prin eliminarea unei secvențe din textul lui, proverbul devine zicătoare, iar printr-un adaus adecvat la ea, zicătoarea se schimbă într-un proverb. Câteva exemple posibile – proverbele enunțate devin zicătorile: Până nu dai cu capul de toți pereții, nu te îndrepti = A da cu capul de pereți; Ce intră în gura lupului nu se mai poate scoate = A scoate din gura lupului; zicătorile următoare trec la proverbele: A prinde mămăliga coajă = Mămăliga când prinde coajă se acrește, Bate apa-n piuă = În zadar, bați apa-n piuă, tot n-o să iasă untul etc.

Legăturile proverbului cu celelalte specii folclorice sunt multiple. Îndeosebi prin absorbirea lui de către creatorul popular

³ I.C. Chițimia, *Folclorul românesc în perspectivă comparată*, București, Minerva, 1971, p. 111.

în texte. Și prezența lui se detectează chiar în spațiul unor producții poetice restrânse, ca într-o strigătură satirică: Nu mă călca pe opinci/ Că te fac de le mănânci!

Expresie artistică a unor trăiri profunde și repetate, deseori multiseculare, proverbul n-a constituit numai un produs literar, mult vehiculat pentru relevarea și plasticizarea unui fapt, ci, implicit, și un mijloc de consolare a unor oameni aflați într-o stare critică și de a le insufla acestora noi speranțe în viață. Tocmai de aceea orice proverb conține un mesaj. Și acest mesaj este incifrat subtil chiar în unele proverbe cu forme constatoare: Ce e frumos la toți le place, Munca e cea mai bună avuție, Soarele răsare pentru toți ș.a. Însă mesajul majorității acestor producții folclorice este unul didactic, deschis și precis. Invocându-le frecvent fie verbal, fie în scris, oamenii le conferă destinații multiple, precum: avertizarea asupra luării unei hotărâri nefaste, formularea unui îndemn, enunțarea unui sfat, adoptarea unei precauții în împrejurări nebuloase ș.a. O sumedenie de proverbe cu astfel de mesaje se exprimă prin construcții imperative, cu forma afirmativă: Cască ochii la tocmeală,/ Nu după ce te-nșală, Să fugi de omul însemnat ca de dracul, Să fii bun și blând la toate,/ Dar până unde se poate etc. și îndeosebi cu forma negativă: Nu râde de altu',/ Vede-te pe tine; Nu te lăuda până nu faci treaba, Nu-ți băga lingura unde nu-ți fierbe oala etc.

Registrul tematic al proverbelor este extrem de întins, încorporând numeroase aspecte – de la geneza lumii până la elementele cotidiene. În acest sens, este ilustrativ Indicele tematic al unor antologii masive, cu mii de proverbe și zicători. Indicele respectiv prefigurează un vast tablou cu sute de aspecte tematice care mai de care mai surprinzătoare. O primă serie de proverbe, generate de oameni în epocile istorice anterioare, au o formă arhaică, dar își păstrează conținutul încă actual: Schimbarea domnilor,/ Bucuria nebunilor, Cum e turcul și pistolul, În urma zaverei, mulți viteji s-arată, Mai bine în bordeiul meu,/ Decât în casa ta. Bineînțeles că majoritatea celorlalte categorii de proverbe privesc problematica existențială contemporană. În primul rând, valențele morale ale omului. Înțelepciunea, cu numeroasele ei fațete, de pildă,

polarizează zeci de proverbe care-i subliniază forța și capacitatea transformatoare a semenilor noștri: Ochii înțeleptului văd mai departe, Înțeleptul tace și face, Înțeleptul făgăduiește și nebunul trage nădejde, Întâi gândește și apoi pornește, Măsoară de mai multe ori/ Și taie o singură dată, E mai bine să taci decât să vorbești de rău etc. Munca oamenilor stă, de asemenea, în centrul proverbelor, îndeosebi prin accentuarea calităților ei și prin formularea unor îndemnuri la activitate pentru asigurarea existenței și pentru atingerea idealurilor: Munca e brătară de aur, La treabă se vede omul ce poate, Lucrul bine început/ E pe jumătate făcut, Omul cu meșteșug/ Trăiește din belșug, Harnic ca o albină/ Strângător ca o furnică etc. Legată intim de muncă este învățătura, forma de activitate a copiilor și tinerilor. Învățătura inspiră o altă categorie întinsă de proverbe, cu relevarea rostului ei în practica vieții și cu nelipsitele îndemnuri insistente la muncă intelectuală: Învățătura este cea mai bună avuție, Ai carte,/ Ai parte;/ N-ai carte,/ N-ai parte, Omul învățat are stea în frunte, Învățătura nu se cumpără, Bani nu aduc învățătura, învățătura aduce bani, Învăță la tinerețe,/ Ca să știi la bătrânețe, Învățăm cât trăim/ Și tot neînvățați murim etc. Instituțiile statului, cu plusurile și minusurile lor, se găsesc într-o listă bogată cu texte paremiologice. Și mai ales justiția, de care oamenii s-au lovit mai mult și au cunoscut-o mai temeinic. În căutarea dreptății, justițiabilii au încredere în instituție, căci Judecata n-o poți face cu sapa, dar rămân dezamăgiți de corupția slujitorilor ei – de tergiversarea nejustificată și tendențioasă a anchetelor conduse de către procurori, de vânzarea proceselor de către judecători: Legea-i după cum o fac domnii, Judecata-i cu nasul de ceară, Judecătorul e ca osia de căruță: cum o ungi nu mai scârțâie, Nu după suman trebuie judecat omul etc. Alte numeroase componente tematice ce alimentează copios proverbele se pot afla în celelalte liste ale lor.

În principiu, proverbele se prefigurează într-o formă sentențioasă. Dar, atunci când ele sintetizează o experiență sau un aspect „negativ“, se constituie în structuri satirice: Păzește-mă de găini,/ Că de câini nu mi-e frică, Râde ciob de oală spartă, Știe carte până la genunchiul broaștii ș.a.

Proverbul este una dintre cele mai scurte creații folclorice. Compozițional, el evoluează într-un perimetru foarte restrâns, prin una ori două propoziții, rar mai multe. Analizate detaliat, proverbele se organizează – concluzionează Ov. Bârlea⁴ – în două tipuri compoziționale, cu un profil clasic.

Tipul sentențios este primul tip compozițional al speciei. El operează cu noțiuni de largă circulație și prezintă direct realitatea. Tipul este particularizat printr-un set de modalități și de clișee stilistice. Natura sentențioasă a acestor proverbe cere deseori folosirea imperativului, cu formele afirmativă și negativă. Și enunțurile tipului, generalizate și necontroverse, se deschid la început de propoziție tocmai prin tiparele stilistice – de pildă cu formele prenumelui cine: Cine fură își ia răsplata, Cine nu învață la tinerete/ Va plânge la bătrânețe etc.; ce: Ce-a semănat, aia a cules, Ce e strâmb din fire/ Anevoie se mai îndreaptă etc. O altă formă a acestui tip o constituie folosirea cumulului de substantive comune într-o propoziție sau frază, menită să polarizeze atenția asupra unui aspect important: Pâine și sare/ Și să nu te uiți la soare, Trei lucruri nu se împrumută: nevasta, calul și pușca etc. Tipul de proverb sentențios își mai concentrează ideile prin seria imaginilor, apelând la unele mijloace stilistice, în special la personificare: Minciuna are picioare scurte, Vremea râde./ Vremea plânge etc.

Tipul imagistic este al doilea tip compozițional al proverbelor. Tipul valorifică aspecte concrete, compunând imagini cu elemente împrumutate direct din lumea cotidiană, spre a servi la enunțarea constatării. El încorporează proverbele propriu-zise, cu un enunț polivalent, elementele concrete servind de metaforă situațiilor similare invocate de interlocutor⁵. Procedeele de realizare ale tipului sunt extrem de numeroase – cu figuri de stil și cu clișee.

Dintre construcțiile stilistice, remarcăm personificarea, destinată să creeze imagini pregnante: Râde ciob de oală spartă, Gardul are ochi și zidul – urechi etc.; repetiția, atingând toate componentele morfologiei, menită să accentueze nucleul

⁴ Ov. Bârlea, op. cit., p. 328.

⁵ Ibidem, p. 331.

rațional: Ban la ban trage, Casa este casă./ Când ai o gospodină în casă etc., cu adjectiv. Din omul bun, bun lucru iese. Nu-i frumos ce e frumos/ Și-i frumos ce-mi place mie etc., cu pronume: Ea își cântă./ Ea își descântă, El judecă./ Tot el spânzură; Cine are bea și mănâncă/ Cine nu, stă și se uită etc., cu verb: Cine își dă./ Lui își dă, Ce știe popa nu știe satul; cu adverb: Încetul cu încetul/ Se face oțetul tare, Geaba vii./ Geaba te duci, Geaba rupi niște papuci etc. Nu trebuie omise, având aceeași eficacitate estetică, nici celelalte mijloace stilistice (comparația, enumerație, paralelismul). O altă serie de proverbe se bazează, ca și la tipul sentențios, pe clișee deja cunoscute, precum cu cine: Cine poate oase roade/ Cine nu nici carne moale, Cine samănă spini./ Spini culege etc., cu construcția combinată decât... mai... pentru compararea a două elemente: Decât mâncare stricată/ Mai bine mațe crăpate, Decât în târg cu papuci./ Mai bine-n crâng cu opinici etc., cu disjunctivele nici... nici: Nici în car/ Nici în teleguță, Nici nu-i ninge./ Nici nu-i plouă etc.

Realizarea artistică completă a majorității proverbelor se întregește, ca la multe alte bunuri folclorice, cu aspectul muzical. Și producerea sonorității urmează câteva căi, în locuri variate – prin jocuri de cuvinte: Face albul negru și negrul în alb, Omul face banii și banii pe om ș.a.; cu ajutorul rimei (asonanței) care segmentează enunțul în componente rimate, uneori de întinderea unor adevărate emistihuri, cu rimă interioară: Dușmânia/ Strică omenia, Fala mare/ Trăistă n-are, În lume păpușă/ Și-n casă mătușă ș.a. Cultivarea simetriilor sonore înfrumusețează cu diamantele lor enunțurile speciei.

În privința numărului de tipuri ale proverbului, corpusul speciei numără aproximativ 4000 de tipuri, o uriașă bogăție spirituală a poporului român.

*

A doua specie a literaturii aforistice și enigmatice o constituie ghicitoarea. Specia e cunoscută în nordul țării cu termenul de cimilitură, iar în sudul ei (Transilvania sudică, Moldova sudică, Muntenia, Oltenia) cu denumirea de ghicitoare.

Regional, îndeosebi în Muntenia, oamenii îi mai spun gâcitoare. Învățămintul a contribuit vădit la extinderea penultimului termen în detrimentul primului. Ghicitoarea se aseamănă prin formă cu proverbul. În pofida unor sceptici, ignoranți ai manifestărilor folclorice din satele tradiționale, ele mai fac încă parte din repertoriul lor artistic.

Ghicitoarea este un tip de joc colectiv lingvistic, care apelează frecvent la metafore și alegorii pentru construirea ei, destinată să verifice inteligența, abilitatea și orizontul cultural al oamenilor. Ghicitoarea este o specie scurtă, densă, ceea ce facilitează difuzarea ei.

Originea ghicitorilor se pierde în timpurile imemorabile. Se crede că la baza lor stă limbajul tabuistic vehiculat de oamenii cu o mentalitate arhaică în triburile preistorice și istorice. Căci cuvintele considerate nocive au fost substituite cu altele, producând deseori, în serii asociate, anumite metafore, metonimii, alegorii. Tabuurile acestea lingvistice s-au ivit inițial în triburile vânătoarești. Mii de oameni își însușeau limbajul tabuistic spre a preveni presupusele pericole. Din primele tabuuri au apărut ghicitorile, și ele aveau un vădit caracter instructiv.

În același timp, ghicitorile devin un număr de probă acceptabil al verificării cunoștințelor și abilității tinerilor ce doreau să treacă în rândul adulților în cadrul riturilor de inițiere. Funcția rituală a rămas consecventă în repertoriile basmelor și în țesătura miturilor. Într-o serie de basme, candidatul la căsătoria cu fiica împăratului trebuie să răspundă afirmativ, spre a-și dovedi virtuțile cavalierești, la cele 3 ghicitori adresate de părintele fetei. În mitul despre Sfînxul din Teba⁶, bunăoară, acesta îi adresează lui Oedip ghicitoarea despre ființa cu patru, trei și două picioare. Treptat, în alte noi condiții social-culturale, vechile funcții tabuistice și rituale, au fost abandonate. În epoca mdoernă, ghicitoarea, cultivată în repertoriile folclorice ale șezătorilor, clăcilor, cabanelor forestiere etc., este concepută ca un mijloc de verificare a înțelepciunii, a capacității de imaginație, a orizontului folcloric și ca un număr de distracție.

⁶ Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, ed. a II-a, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978, p. 255-256.

În privința sporirii funcției distractive, creatorii populari introduc deseori în repertoriul speciei – după cum am observat la manifestările tradiționale din satele Stroești și Ciobotea din Argeș, în 1970 - mai multe ghicitori licențioase.

Și culegerea ghicitorilor a început paralel cu cea a altor specii folclorice, din secolul al XIX-lea, de către P. Ispirescu, Gh. T. Bulgărescu, Tudor Pamfile, D. Mihalache, Gr. C. Tocilescu, Artur Gorovei a întocmit chiar un corpus al speciei, *Cimiliturile românilor* (1898). Studiul adânc al ghicitorilor l-au întreprins: Moses Gaster, G. Pascu, Tudor Vianu, I. C. Chițimia, Ov. Papadima, Gh. Vrabie, M. Pop, Pavel Ruxăndoiu, Adriana Rujan etc.

Ghicitorile sunt alimentate de o gamă largă de componente tematice dintre cele mai surprinzătoare – de la minusculul ac de cusut până la îndepărtatul soare. Accentul cade pe om și pe universul lui domestic. Însă nu sunt omise absolut din textele lor nici frumusețile naturii și nici sălbăticiunile ei. Unii autori își alcătuiesc culegerile, în ultimul timp, chiar după principiul tematic. Cum însușirile obiectelor și ființelor din ghicitori sunt încifrate îndeosebi în metafore, metonimii etc., trebuie să le descifrezi pe acestea prin găsirea echivalentelor lor. Adică ghicirea elementelor tematice se face prin găsirea însușirilor lor date de către metafore, metonimii. Și detectarea însușirilor se poate produce după origine, formă, poziție, mișcare, efect, culoare, volum.

Câteva exemple de identificare a obiectelor după formă: Ce e mic/ Și mititel/ Și-ngrădește/ Frumușel? (Acul); după formă și poziție: Fel de fel de pălării/ Ascunse prin bălării (Ciupercile); după formă și efect: Pitic sunt, de toți mă agăț/ Și pe toată lumea-nvăț (Condeiul); după formă și mișcare: Îngrop așchii/ Întind funii/ Și strâng gheme (Dovlecii) etc. Există o sumedenie de teme (acul, oul) cărora li se dedică fiecareia mai multe ghicitori, uneori de ordinul zecilor. Nu de puține ori, schema compozițională a unei ghicitori li se aplică, cu minime modificări, și la construirea altora. Structura ghicitorilor: M-a trimis domnul de sus/ La cel de jos/ Să-i aduc carne fără os se întâlnește la cimiliturile Brânza și Buzele și limba; Sus copaie/ Jos copaie/ La mijloc/ Carne de oaie corespunde producțiilor

Broasca țestoasă, Gura, Nuca și Scoica etc.

Ghicitoarea se încadrează, ca și proverbul, în speciile cu un perimetru restrâns. Are independență în circulație. Realizarea ei compozițională și stilistică se produce cu mijloacele specifice speciei. În contextul debitului verbal din manifestările folclorice, ghicitoarea se înrămează în formule, în special cu formula inițială: Ghici/ Ghicitoarea mea:/ Cine merge la puț/ Și nu bea apă? (Clopotul). Însă formulele respective sunt omise aproape întotdeauna de către folcloriști la culegerea textelor; ele rămân atunci subînțelese.

Specia se realizează, independent, în spațiul său limitat prin trei tipuri compoziționale⁷ – simplu, compus și serial. Tipul simplu este ghicitoarea cu un enunț simplu și, aproape întotdeauna interogativ, de genul: Ce zboară mai iute/ Și mai iute pe lumea asta? (Gândul); Stejar verde, /Vârful-i arde (Bujorul) ș.a. Tipul compus e o ghicitoare care constă în formularea și enumerarea a două sau mai multe determinante ale obiectului de ghicit. Ghicitoarea aceasta are o structură complexă și solicită dezlegărilor un mai înalt grad de gândire și de imaginație. Există deci ghicitori care se constituie în serii cu două determinante ale obiectului de ghicit: Ce-i rotund/ Și fără fund? (Cercul); Am un cal:/ De slab ce e/ Îl duc la apă (Donița) etc.; cu mai mult de două determinante ale obiectului de ghicit: Am o vacă neagră,/ Și când fată/ Se strâng băieții împrejur/ Grămadă (Ceaunul), La cap pieptene,/ La coadă secere, /La mijloc pepene, /Ghici cine e? (Cocoșul); Două obiele, /Patru propte, /O fâțaită/ Și-o obială (Porcul) etc.

În fine, tipul serial se realizează prin înlanțuirea logică, potrivit succesiunii lor reale, a determinantilor obiectului de ghicit, ceea ce produce extinderea ghicitoarei. Numărul acestora, mai greu de memorat, e însă limitat. Un singur exemplu edificator, cu ghicitoarea despre cap: Am un dovieac:/ Deasupra dovieacului/ Este o pădure; /Dedesubt de pădure,/ Este o câmpie; /Dedesubt de lăstari,/ Sunt două lacuri;/ Dedesubt de lacuri,/ Este o movilă;/ Dedesubt de movilă,/ Este o ciutură;/ Ghici ce este?

⁷ Ov. Bârlea, op. cit., p. 357.

Concretizarea ghicitorilor în cadrul celor trei tipuri compoziționale se realizează cu toate modurile de comunicare. Evident, primează, în majoritatea compunerilor ghicitoarelor, descrierea. Și descrierea se realizează prin categoriile ei – prin simplul enunț: Dumbavă sumbră,/ Fără umbră (Apa), Pe o vale cotită,/ Vine mierla-nsorcovită (Ceața), prin enumerare de secvențe: La cap mare, / La trup mare, / La mijloc / Ca un fir de busuioc (Furnica), Pielea verde, / Carnea roșie / Și oasele negre (Pepenele) ș.a.; prin binomul contrastant: Vacă nu e, / Dar iarbă mănâncă, / Pasăre nu e, / Dar în copac se urcă; Lăutar nu e, / Dar de cântat cântă; / Pește nu e, / Dar de înotat înoată (Broasca); Are coarne și nu e bou, / Are șea și nu e cal, / Se suie-n pom / Și nu e șarpe (Melcul) ș.a. Mai rar se utilizează narațiunea în prezentarea determinantilor obiectului de ghicit la persoana I-a sau a III-a, precum în acest exemplu: O fată tânără trece-n zori / Și-și varsă lacrimile peste flori, / Luna le-a văzut și nu le-a ridicat, / Soarele îndată le-a uscat (Roua). Mult mai sporadic se apelează la dialogul de o mare autenticitate, ca în ghicitoarea despre tată și fiică: – Bună ziua, omul cu omoaia! / – Mulțumim dumatule, / Dar nu sunt omul cu omoaia; /Mama lui e soacra mumei mele. /Ghici ce rudă sunt? În anumite cazuri, ghicitorile se creează, în cadrul modurilor de comunicare, prin mijloace onomatopeice existente deja în limbă sau produse direct de creatori, ca în ghicitoarea despre cal: În pădure / Cioca, / Boca! / În târg / Preapa - / Leapa! / Acas' / Mi- / Ho- / Ho! Componentele onomatopeice sugerează trăsăturile obiectului de ghicit. Există destule contexte în care cele trei moduri de expresie se interferează în chip fericit.

Chiar din exemplele evocate în multiplele împrejurări se poate constata o frecventă predilecție a ghicitoarei spre construcțiile simetrice sonore. Introducerea masivă a rimei (asonanța) în spațiul textului în chip liber îi împarte enunțul în diferite segmente sonore, emistihuri, în lungimi de la două la opt și chiar mai multe silabe: Sus tună, / Jos răsună, / Cetele s-adună (Biserica) sau În pădure mă nascui, / În pădure mă făcui; /Acasă dac' m-a dus, / Vătaf la ușă m-a pus (Bătă).

Corpusul ghicitorii se ridică la 3000 de tipuri, un tezaur destul de bogat.

Privite în totalitatea și esența lor, cele două specii, proverbul și ghicitoarea, create de plâsmuitori talentați cu mijloacele expresive dintre cele mai potrivite și șlefuite de zeci de generații de oameni, ne apar acum într-adevăr ca autentice giuvaere spirituale.

MIHAIL M. ROBEA

I. PROVERBE ȘI ZICĂTORI

A

- 1 ● A ajunge cuțitul la os.
- 2 ● A ajunge de râsul curcilor.
- 3 ● A ajunge la lulele.
- 4 ● A ajunge la spartul târgului.
- 5 ● A ajunge otreapă de vase.
- 6 ● A ajunge slugă la dârloagă.
- 7 ● A ajuns bărbatul sluga nevestii.
- 8 ● A ajuns după ce s-au împărțit colacii.
- 9 ● A ajuns la sapă de lemn.
- 10 ● A albit și pe dracul.
- 11 ● A alege din două una.
- 12 ● A alege neghina de grâu.
- 13 ● A alege pe sprânceană.
- 14 ● A alerga ca un cal de poștă.
- 15 ● A ales până a cules.
- 16 ● A apuca luna cu mâna.
- 17 ● A arde tămâie dracului.
- 18 ● A arunca banii pe fereastră.
- 19 ● A arunca cu pietre în cineva.
- 20 ● A asculta cățelul pământului.

- 21 ● A aștepta să-i pice mură în gură.
- 22 ● A avea ac de cojocul altuia.
- 23 ● A avea bani gărlă.
- 24 ● A avea bumbac în urechi.
- 25 ● A avea capul de dovleac.
- 26 ● A avea ce pune pe masă.
- 27 ● A avea condei bun.
- 28 ● A avea doagă la cap.
- 29 ● A avea greierași în cap.
- 30 ● A avea gura împutită.
- 31 ● A avea gura slobodă.
- 32 ● A avea mâna curată.
- 33 ● A avea oase moarte.
- 34 ● A avea obraz subțire.
- 35 ● A avea ochi de vulpe.
- 36 ● A avea ochi la spate.
- 37 ● A avea orbul găinilor.
- 38 ● A avea pe vino-ncoace.
- 39 ● A avea slovă frumoasă.
- 40 ● A avea sticleți la cap.
- 41 ● A avea un os de ros.
- 42 ● A avea urechea târgului.

- 43 ● **A** avea zile cu carul.
- 44 ● **A** bate `apa-n piuă.
- 45 ● **A** bate câmpii.
- 46 ● **A** bate din picior.
- 47 ● **A** bate palma (cu cineva).
- 48 ● **A** bate toba-n târg.
- 49 ● **A** băga în răcori pe cineva.
- 50 ● **A** bea paharu morții.
- 51 ● **A**bia scăparăm de coasă și începem la secerat.
- 52 ● **A** cădea ca o baligă.
- 53 ● **A** cădea din lac în puț.
- 54 ● **A** călca în străchini.
- 55 ● **A** călca pe loc rău.
- 56 ● **A** căptuși pe cineva.
- 57 ● **A** căra apă cu ciurul.
- 58 ● **A** căuta acul în carul cu fân.
- 59 ● **A** căuta ca iarba de leac.
- 60 ● **A** căuta ceartă cu lumânarea aprinsă.
- 61 ● **A** căuta chichițe acolo unde nu sunt.
- 62 ● **A** căuta cu lumânarea în amiaza mare.
- 63 ● **A** căzut cu nasul în terci.

- 64 ● **A** cere ca la ușa cortului.
- 65 ● **A** cere luna.
- 66 ● **A** clădi pe nisip.
- 67 ● **A** crește ca din apă.
- 68 ● **A** crește puiul de năpârcă.
- 69 ● **A** da buzna ca chioru.
- 70 ● **A** da cărțile pe față.
- 71 ● **A** da cu barda-n lună.
- 72 ● **A** da cu capul de prag.
- 73 ● **A** da cu căciula în câini.
- 74 ● **A** da cu țărâna-n ochi.
- 75 ● **A** da de fundul sacului.
- 76 ● **A** da din colț în colț.
- 77 ● **A** da din groapă în groapă.
- 78 ● **A** da năvală ca porcul la dovleac.
- 79 ● **A** da ortul popii.
- 80 ● **A** dat bir cu fugiții.
- 81 ● **A** dat cinstea pe rușine.
- 82 ● **A** dat c-o mână
Și-a luat cu două.
- 83 ● **A** descoase pe om.
- 84 ● **A** desface firu în patru.

85 • Adevăru' umblă cu capul spart.

86 • Adevărul ustură.

87 • Adio, și-un praz verde!

88 • A dormi iepurește.

89 • Adună la tinerețe,
Ca să ai la bătrânețe.

90 • Adună vara ca să ai toamna.

91 • A face capul calendar.

92 • A face gaură în cer.

93 • A face ochi ca de broască.

94 • A face pe cineva albie de porci.

95 • A face pe cineva cu ou și oțet.

96 • A face pe dracu-n patru.

97 • A face pe râiosu.

98 • A face piftie pe cineva.

99 • A face spume la gură.

100 • A face umbră pământului.

101 • A face zâmbre.

102 • A făcut calea-ntoarsă.

103 • A făcut ochii cât boul.

104 • A făgădui marea
Cu sarea.

105 • A fi a cincea roată la căruță.

106 • A fi bubă rea.

107 • A fi ca o zână.

108 • A fi cheia casii.

109 • A fi dobă de carte.

110 • A fi domn e o întâmplare,
A fi om e lucru mare.

111 • A fi mână spartă.

112 • A fi numa osul și pielea.

113 • A fi sbțire la obraz.

114 • A fi talpa iadului.

115 • A fi tot o apă și-un pământ.

116 • A fi un târâie-brâu.

117 • A freca ridichea cuiva.

118 • A fugi ca porcii la dovleac.

119 • A-i arde călcâiele.

120 • Ai carte,
Ai parte;
N-ai carte,
N-ai parte.

121 • A-i crăpa obrazul de rușine.

122 • A-i da cu ușa-n nas.

123 • A face pe mortul în porumb.

124 • A fi domn e o-ntâmplare;
A fi om e lucru mare.

- 125 ● **A** ieși basma curată.
- 126 ● **A-i** face capul călindar.
- 127 ● **A-i** ieși cuiva părul prin căciulă.
- 128 ● **A-i** intra pe sub pielea cuiva.
- 129 ● **Ai** intrat în horă, trebuie să joci.
- 130 ● **A-i** lipsi (cuiva) o doagă.
- 131 ● **A-i** sări țandăra din te miri ce.
- 132 ● **A-i** scoate gărgăunii din capul cuiva.
- 133 ● **A-i** scoate sufletul cuiva.
- 134 ● **A-i** veni mintea din urmă.
- 135 ● **A** învățat ce-au uitat alții.
- 136 ● **A**junge o măciucă la un car de oale.
- 137 ● **A-l** călca-n picioare.
- 138 ● **A**leargă mult,
Mănâncă mult.
- 139 ● **Alta** a zis și alta a făcut.
- 140 ● **Altă** făină se macină acu la moară.
- 141 ● **A** lua în tabarcă.
- 142 ● **A** lua „pe nu știu“ în brațe.
- 143 ● **A** lucrat pe cineva în foi de viță.
- 144 ● **A**nevoie se adună și repede se cheltuiesc banii.
- 145 ● **A** nimerit ca Ieremia cu oiștea-n gard.

- 146 ● **A** nimerit orbul Brăila.
- 147 ● **A** nu avea pe cineva la inimă.
- 148 ● **A** număra pe degete.
- 149 ● **A** nu-și cunoaște lungul nasului.
- 150 ● **Apa** curge, pietrele rămân.
- 151 ● **Apa**, vântul și gura lumii nu le poți opri.
- 152 ● **A** pica cerul pe cineva.
- 153 ● **A** picat în capcană.
- 154 ● **A** pierit păstorul, s-au risipit oile.
- 155 ● **A** plecat ca să aibă de unde veni.
- 156 ● **A** pornit cu graba și s-a-ntâlnit cu zăbava.
- 157 ● **A** prinde pe cineva cu ocaua mică.
- 158 ● **A** prins mămăliga coajă.
- 159 ● **A** pune gaz peste foc.
- 160 ● **A** rămânea ca vițelul la poarta nouă.
- 161 ● **Are** cap, dar n-are minte.
- 162 ● **Are** o traistă de minciuni.
- 163 ● **Are** văz de lup și auz de vulpe.
- 164 ● **A** scoate gărgăunii din cap.
- 165 ● **A** scoate pe cineva din pepeni.
- 166 ● **A** se culcă cu găinile.

- 167 • **A** se da peste cap.
- 168 • **A** se da sfoară în țară.
- 169 • **A** se face de basm.
- 170 • **A** se face luntre și punte.
- 171 • **A** se îmbăta cu apă rece.
- 172 • **A** se lega de cineva ca boala de om.
- 173 • **A** se pune cu țara.
- 174 • **A** se pune în lung și-n curmeziș.
- 175 • **A** sorbi cu ochii pe cineva.
- 176 • **A** sparge buba cuiva.
- 177 • **A**sta este roata lumii:
Unii suie,
Alții coboară.
- 178 • **A**stăzi ești, mâine nu mai ești.
- 179 • **A**șa e soarta lumii: unii suie, alții coboară.
- 180 • **A**șchia nu sare departe de tăietor.
- 181 • **A**-și arăta colții.
- 182 • **A**-și pune mâinile-n cap.
- 183 • **A**-și lua inima în dinți.
- 184 • **A**-și lua nasul la purtare.
- 185 • **A**-și pune mâinile în cap.
- 186 • **A** tăia frunză la câini.

- 187 • **At**ât îi ești bun:
Cât îi răstorni malu.
- 188 • **A** tunat
Și i-a adunat.
- 189 • **A**ța se-ntinde până se rupe.
- 190 • **A** ținut de la culesul porumbului
Până la tăiatul cocenilor.
- 191 • **Au** fost prieteni de la moară până la gară.
- 192 • **A** uitat de la mână până la gură.
- 193 • **A** umbla după potcoave de cai morți.
- 194 • **A** umbla pe cinci cărări.
- 195 • **Aur**ul este ochiul dracului.
- 196 • **A** văzut moartea cu ochii.
- 197 • **A** vedea verde înaintea ochilor.
- 198 • **A** veni la spartul târgului.
- 199 • **A** vorbi în bobote.
- 200 • **A**zi soare și frumos,
Mâine sunt nori și ploaie.

B

- 201 • **Ba** că-i rasă,
Ba că-i tunsă.
- 202 • **Ba** e albă,
Ba e neagră.
- 203 • **Bani** buni pentru zile negre.

- 204 • **Banii** nu aduc învățătură, învățătura aduce bani.
- 205 • **Banul** deschide ușile fără chei.
- 206 • **Banul** e ochiul dracului.
- 207 • **Banul** face bani.
- 208 • **Banul** la ban trage.
- 209 • **Banul** muncit nu se prăpădește.
- 210 • **Barbă** lungă,
Minte scurtă.
- 211 • **Bate** apa-n piuă.
- 212 • **Bate** fierul cât e cald.
- 213 • **Bate** șaua să priceapă iapa.
- 214 • **Bate** și ți se va deschide.
- 215 • **Bate** toba prin sat.
- 216 • **Bărbații** rămân bărbați.
- 217 • **Bătrânii** satului ca (și) câinii la turmă.
- 218 • **Băutura** are sămânță de vorbă.
- 219 • **Băutura** cere mâncare
Și mâncarea cere băutura.
- 220 • **Bine** faci, bine găsești.
- 221 • **Boala** din fire,
N-are lecuire.
- 222 • **Boală** lungă,
Moarte sigură.
- 223 • **Bogat** la minte.

- 224 • **Boieru-i** tot boier.
- 225 • **Bou** l-am dus,
Bou l-am adus.
- 226 • **Boul** se-ntinde până ajunge cu limba.
- 227 • **Brânză** bună în burduf de câine.
- 228 • **Bucurați-vă** cu cei ce se bucură
Și plângeți cu cei ce plâng.
- 229 • **Bucurie-n**selătoare,
Ca roua de trecătoare.
- 230 • **Bun** de gură,
Rău de lucru.
- 231 • **Bun** de muscă.
- 232 • **Bună, bună,**
Până e nebună.
- 233 • **Bună** țară,
Rea tocmeală.
- 234 • **Bună** ziua, căciulă,
Că stăpânul n-are gură!
- 235 • **Bună** ziua i-am dat,
Belea mi-am căpătat.
- 236 • **Buturuga** mică răstoarnă carul mare.

C

- 237 • **Ca** acasă la tine,
Nu-i la nimenea mai bine.
- 238 • **Ca** la noi la nimenea.
- 239 • **Calcă** de două ori într-un loc.

- 240 • Calea dreaptă este cea mai bună.
- 241 • Calic și fudul.
- 242 • Calul bătrân nu se caută de dinți.
- 243 • Calul bun se vinde din grajd.
- 244 • Calul nu crește numai cu apă, paie și bătaie.
- 245 • Cap mare,
Minte pușină.
- 246 • Ca oțetul la rouă.
- 247 • Capra face,
Oaia trage.
- 248 • Capra sare masa,
Iada sare casa.
- 249 • Ca prin urechile acului.
- 250 • Ca puiul cucului
Pe creanga nukulai.
- 251 • Capul le face,
Inima le trage.
- 252 • Car cu două proțapuri.
- 253 • Care o fi
Tot un bărbătel mi-o fi.
- 254 • Carte nu știe,
Da' calcă popește.
- 255 • Casa este casă,
Când ai o gospodină în casă.
- 256 • Casa fără copii e ca clopotul fără limbă.

- 257 • Casa nemăturată,
Musafiri așteaptă.
- 258 • Cască ochii la tocmeală,
Nu după ce te-nșală.
- 259 • Ca umbra după om se ține.
- 260 • Caută una și dă peste alta.
- 261 • Că-i laie,
Ca-i bălaie;
Ca-i una,
Ca-i alta.
- 262 • Călătorului îi șade bine cu drumul.
- 263 • Cămașa copilului arată ce mamă are.
- 264 • Cămașa e mai aproape decât haina.
- 265 • Câinele care latră nu mușcă.
- 266 • Câinele latră, ursul trece.
- 267 • Câinele nu intră,
Dacă nu-i ușa deschisă.
- 268 • Căinii latră, ursul joacă.
- 269 • Când ai bani,
Ai și dușmani.
- 270 • Când de multe te-apuci,
Mai pe toate le-încurci.
- 271 • Când doi se ceartă,
Al treilea câștigă.
- 272 • Când îi dai, îi fată vaca;
Când îi cei, îi moare vițelul.
- 273 • Când mi-i vedea ceafa.

- 274 • Când nici nu gândești,**
Atunci te trănțește.
- 275 • Când o face salcia mere**
Și răchita micșunele.
- 276 • Când pisica nu-i acasă,**
Joacă șoarecii pe masă.
- 277 • Când s-o întâlni malul cu dealul.**
- 278 • Când sunt doi puterea crește.**
- 279 • Când s-o face mama fată mare.**
- 280 • Când vede că l-ai zărit,**
Hoțul zăce c-a glumit.
- 281 • Cât ai arunca cu securea.**
- 282 • Cât ai îmbuca o dată.**
- 283 • Cât dai,**
Atâta iei.
- 284 • Câte bordeie,**
Atâtea obicei.
- 285 • Câte capete,**
Atâtea păreri.
- 286 • Câte flori sunt pe pământ,**
Toate se duc în mormânt.
- 287 • Câte îmbucături,**
Atâtea înghițituri.
- 288 • Ce-a câștigat într-o vară,**
A băut într-o sără.
- 289 • Ce-a fost verde s-a uscat.**

- 290 • Cea mai bună băutură**
Este apa din fântână.
- 291 • Ce-am avut**
Și ce-am pierdut.
- 292 • Ce-a mâncat lupul**
E bun mâncat.
- 293 • Cearta fără bătaie e ca nunta fără lăutari.**
- 294 • Ce-a sămănat, aia a cules.**
- 295 • Ce-au căutat,**
Peste aia au dat.
- 296 • Ce e frumos la toți le place.**
- 297 • Ce e în gușă,**
E și-n căpușă.
- 298 • Ce e nou e tot mai greu.**
- 299 • Ce face un prost, nu pot desface zece deștepți.**
- 300 • Ce e pe el, e și pe culme, ferească Dumnezeu!**
- 301 • Ce e strâmb din fire,**
Anevoie se mai îndreaptă.
- 302 • Ce-i în mână,**
Nu-i minciună.
- 303 • Ce i-o fi tatii,**
I-o fi și mării.
- 304 • Ce leagă femeia,**
Nici dracul nu dezleagă.
- 305 • Cele bune**
Să se-adune;
Cele rele
Să se spele.

- 306 • Cel mai tare**
E și mai mare.
- 307 • Ce mi-e Tanda,**
Ce mi-e Manda.
- 308 • Ce mi-e în gușe,**
Mi-e și-n căpușe.
- 309 • Ce naște din pisică,**
Șoareci mănâncă.
- 310 • Ce poți face astăzi, nu lăsa pe mâine.**
- 311 • Ce sameni, aia culegi.**
- 312 • Ce-și face omul singur, nici dracul nu desface.**
- 313 • Ce știe popa, nu știe satul.**
- 314 • Ce ție nu-ți place,**
Altuia nu-i face.
- 315 • Ce ți-e scris,**
În frunte ți-e pus.
- 316 • Cinci câștigă,**
Șapte mănâncă.
- 317 • Cinci degete sunt la o mână,**
Și nu seamănă unu' cu altu'.
- 318 • Cine adună la tinerețe,**
Are la bătrânețe.
- 319 • Cine a încurcat pânza, trebuie să o descurce.**
- 320 • Cine a pățit multe,**
Știe multe.
- 321 • Cine are, bea și mănâncă;**
Cine nu, stă și se uită.

- 322 • Cine are carte are patru ochi.**
- 323 • Cine-are mână lungă**
Pierde și ce are-n pungă.
- 324 • Cine de cuvânt nu înțelege,**
Nu înțelege nici de ciomage.
- 325 • Cine e cinstit, pe așternut moale doarme.**
- 326 • Cine face,**
Lui își face.
- 327 • Cine face bine,**
Bine găsește.
- 328 • Cine fură azi un ou,**
Mâine fură un bou.
- 329 • Cine fură își ia răsplata.**
- 330 • Cine intră în cârciumă nu intră ca să se închine.**
- 331 • Cine întreabă nu greșește.**
- 332 • Cine își dă,**
Lui își dă.
- 333 • Cine lucrează și tace,**
Mai multă treabă face.
- 334 • Cine minte, și fură.**
- 335 • Cine mișcă,**
Tot mai pișcă.
- 336 • Cine-mparte,**
Parte își face.
- 337 • Cine muncește,**
Hrană agonisește.

- 338 • Cine n-a suferit nu știe ce e durerea.
- 339 • Cine nu cască ochii, deschide punga.
- 340 • Cine nu învață la tinerețe,
Va plânge la bătrânețe.
- 341 • Cine o face ca mine,
Ca mine o să pățească.
- 342 • Cine poate oase roade,
Cine nu nici carne moale.
- 343 • Cine râde la urmă,
Râde mai bine.
- 344 • Cine s-a ars cu ciorbă,
Suflă și în iaurt.
- 345 • Cine samănă spini,
Spini culege.
- 346 • Cine sapă groapa altuia,
Cade el în ea.
- 347 • Cine scoate sabia,
De sabie va pieri.
- 348 • Cine scuipă în sus îi cade pe obraz.
- 349 • Cine se culcă devreme,
Se scoală de dimineață.
- 350 • Cine se grăbește,
Curând ostenește.
- 351 • Cine se lăcomește
Nu se procopsește.
- 352 • Cine se scoală de dimineață,
Departe ajunge.

- 353 • Cine se știe cu musca pe căciulă, se apără.
- 354 • Cine știe carte are patru ochi.
- 355 • Cine știe multe moare.
- 356 • Cine umblă după doi iepuri nu prinde niciunul.
- 357 • Cine umblă după luntre cade-n apă.
- 358 • Cine umblă pe toate drumurile nu ajunge nicăieri.
- 359 • Cine vine târziu la masă, roade oasele.
- 360 • Cine vrea să mănânce, să aibă lingură.
- 361 • Cioara e tot cioară.
- 362 • Cioara își cunoaște cuibul său.
- 363 • Ciobanul fără fluier,
E ca mierla fără şuier.
- 364 • C-o funie să-i legi
Și p-amândoi să-i îneci.
- 365 • Copiii după părinți, ca poamele după pom.
- 366 • Copilul cu moașe multe rămâne nemoșit.
- 367 • Copilul până nu plânge nu capătă țată.
- 368 • Copilul răsfățat
Rămâne neînvățat.
- 369 • Corb la corb nu-și scoate ochii.
- 370 • Crescut la țaruș.
- 371 • Croitorul umblă rupt și ciubotarul desculț.
- 372 • Cu bani găsești și lapte de pasăre.

373 • Cu bunătatea mea,
Eu am rămas grea.

374 • Cu doi pești-n oală
Și cu coada afară
Nu se poate.

375 • Cui pe cui se scoate afară.

376 • Cu lăutari și cu masă
Aduci pe dracul în casă.

377 • Cum e boierul e și sluga.

378 • Cum e fapta și plata.

379 • Cum e marfa și mușteriu.

380 • Cum e nașul, și finul.

381 • Cum era, bună, rea,
Imi făceam treaba cu ea.

382 • Cum e sacul, și petecul.

383 • Cum e turcul și pistolul.

384 • Cum înnozi,
Așa deznozi.

385 • Cum îți așterni,
Așa vei dormi.

386 • Cum s-a câștigat,
Așa s-a mâncat.

387 • Cum ți-e inima, așa ți-e și câștigul.

388 • Cum zici bună ziua,
Așa ți se răspunde.

389 • C-un ac
Tot sărac.

390 • Cu neamurile să mănânci, să bei,
Daraveri să n-ai cu ele.

391 • C-un picior în groapă
Și cu altul afară.

392 • C-un soldat nu faci o țară.

393 • Cu o mână dă
Și cu alta adună.

394 • Cu o minciună boierească
Înconjuri țara ungurească.

395 • Cu plânsul nu se înviază morții.

396 • Cu răbdarea
Treci și marea.

397 • Cu răbdare și tăcere
Se face agurida miere.

398 • Cu un ochi la slănină
Și cu altul la făină.

399 • Cuvântul
E ca vântul;
Nu se ajunge nici cu armăsarul,
Nici cu ogarul.

400 • Cu vorbe dulci
Mai multă pâine mănânci.

D

401 • Dacă ai bani,
Ai prieteni și dușmani.

402 • Dacă are omul noroc, măcar să samene și cărbuni
și tot se face.

403 • Dacă dai,
N-ai.

- 404 • Dacă n-ai azi, ai mâine.
- 405 • Dacă nu curge, tot pică.
- 406 • Dacă nu deschizi ochii,
Deschizi punga.
- 407 • Dacă nu e cap,
Vai de picioare.
- 408 • Dacă nu plouă în mai,
Nu se mănâncă mălai.
- 409 • Dacă nu te mănâncă,
N-ai de ce să te scarpini.
- 410 • Dacă socoți plăcinta din câte pături îi, n-o mai
mănânci.
- 411 • Dacă spui prostului adevărul, te toacă la cap.
- 412 • Dacă te-i băgat în joc,
Trebuie să joci.
- 413 • Dacă te iei după măgar, te duce la stână.
- 414 • D-ai cinstit-o ca pe soră,
Ea te-njură și te bate.
- 415 • Dai cu gura ca să iasă banul.
- 416 • D-aia n-are ursul coadă.
- 417 • D-alde terchea-berchea
Doi lei perechea.
- 418 • Darul nu-i cu carul.
- 419 • Dă cinstea pe rușine și pacea pe gâlceavă.
- 420 • Dă din mână
Și din gură.

- 421 • Dă-mi, Doamne, puterea tânărului
Și mintea bătrânului.
- 422 • Dă nas lui Ivan
Că se suie pe divan.
- 423 • Deal cu deal se-ntâlnește, dar păi om cu om.
- 424 • De-ar fi pe inima mea.
- 425 • De-ar ști omul ce-ar păți,
Dinainte s-ar feri.
- 426 • De bine, nimenea nu fuge.
- 427 • De cap și-a făcut,
De cap s-a dus.
- 428 • De când cu moașa Eva.
- 429 • De când e lumea și pământul,
Pe cuptor nu bate vântul.
- 430 • De când era bunica fată mare.
- 431 • De când era mama fată mare.
- 432 • De când urzea Dumnezeu pământul.
- 433 • Decât bogat și bolnav,
Mai bine sărac și sănătos.
- 434 • Decât codaș la oraș,
Mai bine-n satul tău frunțas.
- 435 • Decât c-un prost la câștig,
Mai bine c-un dăștept la pungă.
- 436 • Decât în târg cu papuci,
Mai bine-n crâng cu opinci.
- 437 • Decât mâncare stricată,
Mai bine mațe crăpate.

- 438 • Decât niciodată, mai bine mai târziu.
- 439 • Decât să plâng eu, mai bine să plângă ei.
- 440 • Decât un filosof ofticos,
Mai bine un măgar sănătos.
- 441 • De ce ai colți mai mari, cu atât ești mai căutat.
- 442 • De ce fugi, nu scapi.
- 443 • De ce se teme omul nu scapă.
- 444 • De ce ți-e urât, nu scapi.
- 445 • De dorul fragilor, mănânci și cotoarele.
- 446 • Degeaba mai bați fierul după ce se răcește.
- 447 • Degrabă să ascuți,
Târziu să grăiești.
- 448 • De haram a fost,
De haram s-a dus.
- 449 • De joi în Paști.
- 450 • De la cine nu te-aștepți, acela nu te vinde.
- 451 • De la mână până la gură.
- 452 • De la mine puțin, de la Dumnezeu mult.
- 453 • De la omul cinstit,
E destul un cuvânt.
- 454 • De la vlădică
Până la opincă.
- 455 • De multe ori, când te grăbești,
Ce cauți, nu găsești.

- 456 • De multe ori din țăntar,
Lumea face armăsar.
- 457 • De nu l-aș mai vedea parcă aș mai trăi.
- 458 • De nu pică,
Tot cură.
- 459 • De oameni răi, să fugi ca dracul de tămâie.
- 460 • De popă nu scapi nici mort.
- 461 • Deși plopul e mare,
Poame dânsul n-are.
- 462 • De unde nu gândești, d-acolo sare iepurele.
- 463 • De unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere.
- 464 • Din cele mici se fac cele mari.
- 465 • Din coadă de câine nu faci sită de mătase.
- 466 • Din două rele, alegi pe una mai bună.
- 467 • Din omul bun, bun lucru iese.
- 468 • Din stejar, stejar răsare.
- 469 • Dintr-un fus de moară,
Ai făcut o coadă de țăsală.
- 470 • Din vorbă în vorbă iese adevărul.
- 471 • Din vorbă se face fapta și din faptă vorba.
- 472 • Dracul nu e așa de negru cum îl zugrăvește
românul.
- 473 • Dragostea nu se face cu sila.
- 474 • Dreptatea niciodată nu piere.

- 475 • Dreptatea umblă cu capul spart.
 476 • Drumul drept e lung.
 477 • Dumnezeu amână, dar nu uită.
 478 • Dumnezeu dă,
 Dumnezeu ia.
 479 • Dumnezeu nu rămâne dator la nimeni.
 480 • După bătlie, mulți viteji se arată.
 481 • După ce că e sărac, mai ține și nasu' pe sus.
 482 • După furtună, vine și vreme bună.
 483 • După ploaie, nu-ți pune umbrela.
 484 • După sac, și petecul.
 485 • După unelte se cunoaște meșterul.
 486 • Dușmănia
 Strică omenia.
 487 • Du-te unde a dus surdul iapa.

E

- 488 • Ea își cântă,
 Ea își descântă.
 489 • E bătut în cap.
 490 • E bun numai când doarme.
 491 • E ca vita, doar că nu paște.
 492 • E crescut la coada vacii.
 493 • E cu casa în spinare ca melcul.

- 494 • Ei se ceartă,
 Ei se iartă.
 495 • El judecă,
 Tot el spânzură.
 496 • E minunat ca pruncul care se naște.
 497 • Era vai de mine, da' acum e vai de noi.
 498 • E plin de draci
 Ca moara cu saci.
 499 • E scump la tărățe și ieftin la mălai.
 500 • Este ca a cincia roată de la căruță.
 501 • Este foarte cinstit când doarme.
 502 • Este lup îmbrăcat în piele de oaie.
 503 • Este mai bine în bordeiul tău decât în casa altuia.
 504 • Este mai bine să taci decât să vorbești de rău.
 505 • Este om bun când cântă cocoșul lui în curtea mea.
 506 • Este om frumos, da' năravul îl strică.
 507 • Este rău când aștepti de la mâna altuia.
 508 • Eu am ajuns de râs și tu de ocară.
 509 • Eu am băut,
 Și tu te-ai îmbătat.
 510 • Eu chiteam că-i boierie
 Și ea e numai sărăcie.
 511 • Eu domn,
 Tu domn,
 Cine să ne tragă gheata?

512 • Eu fac, eu trag;
P-altul în belea nu-l bag.

513 • Eu spun, eu aud.

514 • Eu umblu cu pâinea după el și el — cu ciomagu
după mine.

515 • E ușor a ierta,
Dar greu a uita.

516 • E ușor de vândut,
Dar greu de cumpărat.

F

517 • Face albul în negru și negrul în alb.

518 • Face groapă sub el.

519 • Face haz,
De necaz.

520 • Face din noapte zi
Și din zi — noapte.

521 • Face el și le trag eu.

522 • Face și el umbră pământului.

523 • Face voie
De nevoie
Și haz
De necaz.

524 • Fala mare
Traistă n-are.

525 • Fapta bună laudă pe om.

526 • Fata bătrână
E bună cățea la stână.

527 • Fata mare
Minte n-are.

528 • Fă bine ca să-ți auzi de rău.

529 • Fă cum faci,
Că tot bine faci.

530 • Fă faptă că-ți vei primi răsplată.

531 • Făgăduiala făcută
E ca datoria curată.

532 • Fără dor, lacrimi nu ies.

533 • Fă-ți cruce mare, că dracul e bătrân.

534 • Fă-ți îmbucătura
Cât ți-este gura.

535 • Femeia a îmbătrânit pe dracu.

536 • Femeia cinstită e comoara bărbatului.

537 • Femeia cu copil mic
Nu e bună de nimic.

538 • Femeia fără copil e cal despiedecat.

539 • Femeia frumoasă
Este pagubă la casă.

540 • Femeia harnică ține casa cu fusul.

541 • Femeia-i poale lungi și minte scurtă.

542 • Femeia înțeleaptă casa-ți zidește.

543 • Femeia nebună
Casa-ți dărâmă.

544 • Ferească Dumnezeu pe om de gura satului.

545 • Ferește-mă, Doamne, de prieteni, că de dușmani mă feresc eu.

546 • Fiecare boală își are leacul ei pe lume.

547 • Fiecare este stăpân pe capul lui.

548 • Fiecare face cum se pricepe.

549 • Fiecare-i dator c-o moarte.

550 • Fiecare le știe pe-ale lui.

551 • Fiecare trage spuza pe turta lui.

552 • Fiecare trage la locul cunoscut.

553 • Fiecare trăiește cu norocu' lui.

554 • Fiecare ține mâna unde-l doare.

**555 • Fie pâinea cât de rea,
Tot mai bună-i în țara mea.**

556 • Fierbe sângele în el ca într-o locomotivă.

557 • Fierul cât e de fier și tot ruginește.

558 • Flământul codru visează.

559 • Foamea e cel mai bun bucătar.

560 • Foamea e soră bună cu setea.

**561 • Focul acoperit
Arde-năbușit.**

562 • Frate, frate, dar brânza-i cu bani.

563 • Fratele îți scoate ochii.

564 • Frica păzește via.

565 • Frumosul la frumos trage.

566 • Frumusețea fără înțelepciune este ca o floare în tină.

567 • Fudulia e mare prostie.

568 • Fudulia e soră bună cu prostia.

**569 • Fuga-i rușinoasă,
Dar-i sănătoasă.**

570 • Fuge ca dracul de tămâie.

571 • Fugii de lup și dădui de urs.

G

572 • Gardul cu proptele niciodată nu piere.

**573 • Găina bătrână
Face zeama bună.**

574 • Găina care cântă nu face ouă.

575 • Găina, când se vede în țărâte, le dă încolo cu picioarele.

**576 • Găina nu poate cu două:
Și cu pui și cu ouă.**

577 • Gând la gând cu bucurie.

578 • Gândește întâi, apoi vorbește.

579 • Gândește-te de azi pentru mâine.

580 • Gândul fuge mai iute ca vântul.

**581 • Gândul nebunului,
La marginea pământului.**

582 • Geaba vii,

Geaba te duci,
Geaba rupi niște papuci.

583 • Gluma-i glumă,
Treaba-i treabă.

584 • Gol ai venit,
Gol te duci,
De-aici nimic nu duci.

585 • Gol făcăleț.

586 • Graba
Strică treaba.

587 • Greu la deal cu boii mici.

588 • Gros la obraz.

589 • Gura dulce
Mult aduce.

590 • Gura lumii n-o poți opri.

591 • Gura mincinosului adevăr grăiește.

592 • Gura nu cere chirie.

593 • Gura omului surpă și cetățile.

594 • Gura rea numai pământul o astupă.

595 • Gura spune adevărul și minciuna.

596 • Gura zice,
Vântul duce.

597 • Gură multă,
Treabă puțină.

598 • Gustă
Și apoi mănâncă.

H

599 • Haina nu face pe om.

600 • Hainele împrumutate nu țin de cald.

601 • Hai, noroc și sănătate,
Că-s mai bune decât toate!

602 • Harnic ca o albină,
Strângător ca o furnică.

603 • Hârtia multe rabdă.

604 • Hodorogeste ca o moară stricată

605 • Hora nu ține tot balul, că mai sunt și alte jocuri.

606 • Hoț de hoț se teme.

607 • Hoțul de păgubaș.

608 • Hoțul cu un păcat și păgubașul cu o mie.

609 • Hoțul de la hoț învață.

610 • Hoțul învață la hoție,
Bețivul — la beție.

611 • Hoțul jură
Și iară fură.

612 • Hoțul neprins e negustor cinstit.

613 • Hoțul spune c-a glumit
Când vede că l-a zărit.

I

614 • I-a apus steaua.

615 • I-a bătut ceasul norocului.

- 616 • I-a cântat veșnica pomenire.
- 617 • I-a dat Dumnezeu bogăție, da' nu i-a dat minte.
- 618 • I-a dat oala-n foc.
- 619 • I-a ieșit iepurele înainte.
- 620 • I-a ieșit popa-n cale.
- 621 • I-am dat voie în pat
Și el m-a băgat supat.
- 622 • Ia pe dracul în brațe până treci gârla.
- 623 • I-a pus Dumnezeu mâna-n cap.
- 624 • I-a pus tinicheaua de coadă.
- 625 • Iarba rea nu piere.
- 626 • Iarna-i grea, omătu-i mare;
Vai de omul care n-are.
- 627 • Iartă-mi, Doamne, păcatul
Și ajută-mi să fac altul.
- 628 • I-a trecut făina prin traistă.
- 629 • I-a venit apa la moară.
- 630 • Iedul sare mai sus decât capra.
- 631 • Ieftin iei,
Ieftin porți.
- 632 • Ieftin la făină și scump la tărațe.
- 633 • Iese ca șarpele la drum.
- 634 • Interesul
Poartă fesul.

- 635 • Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuși.
- 636 • Iubirea peste măsură
Aduce în urmă ură.
- 637 • Iute la minte,
Rău la fire.
- Î
- 638 • Îi ard tăpile.
- 639 • Îi bate vântul în traistă.
- 640 • Îi ca un câine ținut în lanț.
- 641 • Îi cioplit numai din bardă.
- 642 • Îi crapă pielea de-al dracului ce este.
- 643 • Îi curge miere din gură când vorbește.
- 644 • Îi dădui bună dimineața și-mi găsii beleaua.
- 645 • Îi fac semn,
Ea stă lemn.
- 646 • Îi făgăduiește marea cu sarea și nu-i dă nimic.
- 647 • Îi lipsește o doagă.
- 648 • Îi merge vestea ca de popă tuns.
- 649 • Îi place munca
Ca măgarului fuga.
- 650 • Îi stă viața
Într-un fir de ață.
- 651 • Îi tremură mâinele de mult ce-a dat de pomană.
- 652 • Îi umblă gura fără el.

- 653 • Îl bagi-n casă, te fură;
Îl dai afară, te-njură.
- 654 • Îl fierbe fără apă.
- 655 • Îl stoarce de bani ca p-un burete.
- 656 • Îmbrăcămintea nu face pe om.
- 657 • În casa băutorului, fiecare cântă.
- 658 • În casa bogatului intri lesne, dar ieși anevoie.
- 659 • Încearcă marea cu degetul.
- 660 • Încetul cu încetul departe ajungi.
- 661 • Încetul cu încetul se face oțetul tare.
- 662 • În dar a venit, în dar s-a dus.
- 663 • În față mumă,
În spate ciumă.
- 664 • În față te netezește
Și în spate te cioplește.
- 665 • Înghite cât poți mesteca.
- 666 • În loc de plată,
Spatele își arată.
- 667 • În loc să scârțâie carul,
Scârțâie măgarul.
- 668 • În lume păpușă
Și-n casă mătușă.
- 669 • În oala acoperită, nimenea nu știe ce se fierbe.
- 670 • În sacul legat,
Nu știi ce-i băgat.

- 671 • În satul orbilor, chiorul poruncește.
- 672 • Însoară-te până nu-ți trece vremea.
- 673 • Întâi gândește
Și apoi poruncește.
- 674 • Întinde-te cât ți-e plapuma.
- 675 • Întrebarea moarte n-are.
- 676 • Între ciocan și nicovală.
- 677 • Între două,
Nu te plouă;
Lângă una,
Întotdeauna.
- 678 • Înțeleptul tace și face.
- 679 • În urma lupului latră câinii.
- 680 • În unire stă puterea.
- 681 • În urma zaverii mulți viteji s-arată.
- 682 • Învăță la tinerețe,
Ca să știi la bătrânețe.
- 683 • Învățăm cât trăim
Și tot neînvățați murim.
- 684 • Învățătura este cea mai bună avuție.
- 685 • Învățătura nu se cumpără.
- 686 • Învățul are și dezvăț.
- 687 • În vremea necazului se cunosc prietenii.
- 688 • Își ia inima-n dinți.
- 689 • Îți dă o măslină și-ți cere un butoi de untdelemn.

J

- 690 • Jarul din cenușă rău te arde.
- 691 • Joacă cum îi spun alții.
- 692 • Judecata-i cu nasul de ceară.
- 693 • Judecata n-o poți face cu sapa.
- 694 • Judecată după sprânceană.
- 695 • Judecătorul e ca osia de căruță: cum o ungi nu mai scârție.
- 696 • Judecătorul e ca șarpele; niciodată nu umblă drept.
- 697 • Jupâneasa
Tine casa,
Dar jupânul
Tine drumul.

L

- 698 • La așa cap, așa căciulă.
- 699 • La beție, omul este pisică, maimuță și la urmă porc.
- 700 • La bătrânețe se simte cine nu s-a păstrat la tinerețe.
- 701 • La casa cu noroc,
Fierbe oala fără foc.
- 702 • Lacătul nu se pune la ușa pentru hoți, ci pentru oameni cinstiți.
- 703 • Lacom la bogăție,
Sărac la minte.

- 704 • La el îi pâinea, la el îi cuțitul.
- 705 • La gură ca un miel,
La inimă ca un lup.
- 706 • L-a îmbrobodit femeia.
- 707 • La joc — foc,
La treabă — ioc.
- 708 • La joc se cunoaște românul.
- 709 • La lauda mare să nu te duci cu carul și nici cu sacul gol.
- 710 • L-a lăudat de l-a pricopsit.
- 711 • L-a luat gura pe dinainte.
- 712 • La mâncare — lup
La învățătură — butuc.
- 713 • L-a mușcat șarpele de buze.
- 714 • La o fată mare
Și-un măgar zbiară.
- 715 • La omu sărac,
Nici boii-n jug nu trag.
- 716 • La omul sărac,
Nici tăciunii în sobă nu ard.
- 717 • La oraș și câinii umblă cu covrigii în coadă!
- 718 • La Paștele calului.
- 719 • La plăcinte —
Înainte
Și la război —
Înapoi.
- 720 • La pomul căzut sar toți să rupă crengile.

- 721 • **La** pomul lăudat să nu te duci cu sacul.
- 722 • **L**-a pus cu botul pe labe.
- 723 • **Lasă** că-i bine, chiar dacă-i rău.
- 724 • **Lasă-mă** să te las.
- 725 • **Lasă-l** în pat,
Să se suie în cap.
- 726 • **Lasă-l** pe om cu beleaua lui.
- 727 • **La** Sfântul Așteaptă.
- 728 • **Las-o** spânzurată.
- 729 • **L-aș** lăsa, dar nu mă lasă el.
- 730 • **La** tot răul este și-un bine.
- 731 • **La** toate, urma alege.
- 732 • **La** treabă se vede omul ce poate.
- 733 • **Lauda** de sine
Nu miroase a bine.
- 734 • **Laudă-te** gură,
Că alții nu se-ndură.
- 735 • **La** un car de minte e bine să fie și-un dram de noroc.
- 736 • **La** unii e mumă,
La alții e ciumă.
- 737 • **La** voie bună,
Oamenii se adună.
- 738 • **La** vreme de bătrânețe,
Mănâncă mere pădurețe.

- 739 • **Lăcomia**
Strică omenia.
- 740 • **Lăutarul** cântă mai bine când își cântă lui.
- 741 • **Leagă** banul în zece noduri.
- 742 • **Leagă** căteaua de gard.
- 743 • **Leagă** teie
De curmeie.
- 744 • **Legea-i** după cum o fac domnii.
- 745 • **Legile** le fac oamenii.
- 746 • **Lelea-i** joacă,
Bărbatu-i pătimește.
- 747 • **Lenea** e cucoană mare
Care n-are demâncare.
- 748 • **Leneșul** la toate
Zice că nu poate.
- 749 • **Lesne** e a judeca p-altul.
- 750 • **Lesne** a zice,
Greu a face.
- 751 • **Limba** boului e mare...
- 752 • **Limba** dulce
Mult aduce.
- 753 • **Limba** îndulcește,
Tot limba amărăște.
- 754 • **Lingușirea** dulce mult aduce.
- 755 • **Lucrează** pe mult și pe puțin.

- 756 •** Lucrul bine început
E pe jumătate făcut.
- 757 •** Lucrul bun nu se face iute.
- 758 •** Lucrul dăruit prețuiește îndoit.
- 759 •** Lucrul de azi nu-l lăsa pe mâine.
- 760 •** Lucrul de tovărășie
Miroase a sărăcie.
- 761 •** Lucrul făcut nu se mai desface.
- 762 •** Lucrul lungeste viața,
Lenea o scurtează.
- 763 •** Lucrul străin nu ține de cald.
- 764 •** Lumea cu lumea, noi cu noi.
- 765 •** Lumea e amăgitoare,
Ca o floare trecătoare.
- 766 •** Lumea să te laude,
Câinii să te latre.
- 767 •** Lungeste-i, Doamne, boala
Pân' s-o coace poama.
- 768 •** Lupul, de unde aleargă,
D-acolo mănâncă.
- 769 •** Lupul îmbrăcat în piele de oaie.
- 770 •** Lupul lup rămâne.
- 771 •** Lupul părul își schimbă, dar năravul — ba.

M

- 772 •** Mai aproape e pielea decât cămașa.
- 773 •** Mai bine ceva decât nimic.
- 774 •** Mai bine cu vorba decât cu bâta.
- 775 •** Mai bine cu vrabia-n mână decât cu cioara-n par.
- 776 •** Mai bine în bordeiul meu decât în casa ta.
- 777 •** Mai bine la început să ne tocmim,
Decât la urmă să ne gâlcevim.
- 778 •** Mai bine mai târziu decât niciodată.
- 779 •** Mai bine puțin și bun decât mult și rău.
- 780 •** Mai bine să cei decât să furi.
- 781 •** Mai bine sărac curat decât negustor încurcat.
- 782 •** Mai bine sărac și sănătos decât bogat și bolnav.
- 783 •** Mai bine te întoarce decât să rătăcești.
- 784 •** Mai bine trăiești puțin și bine decât mult și rău.
- 785 •** Mai bună e o pace decât o sută de procese.
- 786 •** Mai curge apa pe unde a mai curs.
- 787 •** Mai fie și-un lup mâncat de oi...
- 788 •** Mai leagă-ți căteaua.
- 789 •** Mai mare daraua
Decât ocaua.
- 790 •** Mai multe știe Stan Pățitu decât toți cărturarii.

- 791 • **Mai** scurtează-ți limba.
- 792 • **Mai** știi de unde sare iepurele!
- 793 • **M**-am bucurat la avere
Și vai de păcatele mele.
- 794 • **Marfa** gata
Bani așteaptă.
- 795 • **Masa** întinsă te lasă cu punga goală.
- 796 • **Mă** duc să mă-înnec
Unde-o fi lacul mai sec.
- 797 • **Mănâncă** la mine
Și muncește la tine.
- 798 • **Mănâncă** răbdări prăjite.
- 799 • **Măritișul** te leagă de mâini și de picioare.
- 800 • **Măsoară** de multe ori și taie o singură dată.
- 801 • **Mă** vezi c-un ochi, te văd cu doi.
- 802 • **Mâna** omului tot către el trage.
- 803 • **Mâncarea** de dimineață lungește viața.
- 804 • **Mâncarea** țărănească puține boale aduce.
- 805 • **Mângâie** copilul numai când doarme.
- 806 • **Mânia** mațe varsă.
- 807 • **Mâța** blândă zgârie rău.
- 808 • **Merele** putrede strică pe-ale bune.
- 809 • **Merge** ca apa la deal.
- 810 • **Meșterul** e mereu cu banii în mână.

- 811 • **Meșterul** se cunoaște după lucru.
- 812 • **Meșterul** strică, meșterul drege.
- 813 • **Mie** îmi arde casa și ea se piaptănă.
- 814 • **Mielul** bâlnd surge la două oi.
- 815 • **Mila** de la străini
E ca umbra de pin.
- 816 • **Milă** mi-e de tine, da' de mine mi se rupe inima.
- 817 • **Mincinosul** cu minciuna
Face musca cât cămila.
- 818 • **Minciuna** are picioare scurte.
- 819 • **Minciuna** sparge casa de piatră.
- 820 • **Minte** de stă soarele-n loc.
- 821 • **Mintea** românului de pe urmă...
- 822 • **Moartea** împacă pe toți.
- 823 • **Moartea** nu vrea să știe
De averi, de bogăție.
- 824 • **Mortul** de la grapă nu se mai întoarce.
- 825 • **Mortul** multe zice,
Viul face ce știe.
- 826 • **Morții** cu morții,
Vii cu vii.
- 827 • **Moșiile** mărită slutele.
- 828 • **Muierea** bărbată,
Avuția casii.

- 829 • **M**uierea când lipsește,
Casa se risipește.
- 830 • **M**uierea cu ochii frumoși
Pe toți îi face voioși.
- 831 • **M**uiere tăcută, greu o găsești.
- 832 • **M**ulte flori sunt pe lume, dar nu toate au miros.
- 833 • **M**ulte greșești,
Multe înveți.
- 834 • **M**ult trăiești,
Multe auzi.
- 835 • **M**ulți chemați,
Puțini aleși.
- 836 • **M**ulți văd,
Puțini înțeleg.
- 837 • **M**unca e brătară de aur.
- 838 • **M**unca e cea mai bună avuție.
- 839 • **M**unte cu munte se întâlnește,
Da' și om cu om când nici gândește.
- 840 • **M**unții noștri aur poartă,
Noi cerșim din poartă-n poartă.
- 841 • **M**urdăria strică omenia.

N

- 842 • **N**-a ajuns la gârlă și și-a ridicat poalele.
- 843 • **N**-ai ușă la bordei.
- 844 • **N**alt ca bradul,
Prost ca gardul.

- 845 • **N**-are după ce bea apă și se scobește în măsea.
- 846 • **N**-ar fi lup, de n-ar fi fost oi.
- 847 • **N**a-ți-o bună, că ți-am frânt-o.
- 848 • **N**ăpasta cade tot pe omul sărac.
- 849 • **N**ăravul din fire
N-are lecuire.
- 850 • **N**eam de-a noua spiță.
- 851 • **N**epoftitul n-are scaun.
- 852 • **N**egustor de piei de cloșcă.
- 853 • **N**emulțumitului i se ia darul.
- 854 • **N**evasta cu mintea bună
Este bărbatului cunună.
- 855 • **N**evasta frumoasă
E belea la casă.
- 856 • **N**evastă mai poți găsi, dar mamă nu.
- 857 • **N**evoia învață pe om.
- 858 • **N**evoia schimbă legea.
- 859 • **N**evoiășul la toate zice că nu poate.
- 860 • **N**ici călare, nici pe jos.
- 861 • **N**ici cât ai orbi un purice.
- 862 • **N**ici cu vii,
Nici cu morții.
- 863 • **N**ici în car,
Nici în teleguță.

- 864 • Nici nu-i ninge,**
Nici nu-i plouă!
- 865 • Nici-o boală nu-i mai grea**
Ca dorul și dragostea.
- 866 • Nici pădure fără vreascuri,**
Nici om fără cusur.
- 867 • Nici soarele nu încălzește toată lumea.**
- 868 • Nici un lucru nu rămâne nerăsplătit.**
- 869 • Nici un lucru să nu-l crezi**
Până cu ochii nu-l vezi.
- 870 • Nici un om fără supărări.**
- 871 • Nici usturoi n-a mâncat,**
Nici gura nu i-a mirosit.
- 872 • Nimenea n-o să trăiască,**
Lumea s-o împărătească.
- 873 • Nimenea nu e ușă de biserică.**
- 874 • Nimenea nu se naște meșter.**
- 875 • Nimica nu-i fără osteneală.**
- 876 • Noi râdem de unul, doi,**
Și patruzeci râd de noi.
- 877 • Norocu-i după cum și-l face omul.**
- 878 • Norocul e spart în fund.**
- 879 • Norocul nu stă-n drum.**
- 880 • Norocul se învârte ca roata.**
- 881 • N-o să mai cânte cocoșul meu pe gardul lui.**

- 882 • Nou din șapte petice.**
- 883 • Nu aduce anul ce-aduce ceasul.**
- 884 • Nu căuta ce-am fost, ci vezi acum ce sunt.**
- 885 • Nu câte știi, ci cum le știi.**
- 886 • Nu cerca marea cu degetul.**
- 887 • Nu da băta în mâna prostului.**
- 888 • Nu da cu băta în baltă, că te stropește.**
- 889 • Nu după suman trebuie judecat omul.**
- 890 • Nu e frumos ce este frumos, este frumos ce-mi**
place mie.
- 891 • Nu e fum fără foc.**
- 892 • Nu e nebun cine e nebun,**
Ci acela care se pune cu el.
- 893 • Nu e nimic mai bun**
Ca sănătatea și banii.
- 894 • Nu e numai un câine scurt de coadă.**
- 895 • Nu e pădure fără uscături.**
- 896 • Nu e pe brodite,**
Ci e pe știute.
- 897 • Nu e pentru cine se gătește,**
Ci e pentru cine se nemerește.
- 898 • Nu e pomană în toate sâmbetele.**
- 899 • Nu e stăpân fără stăpân.**
- 900 • Nu face omul cât haina.**

- 901 • Nu făgădui ce nu poți face.
- 902 • Nu-i ajungi cu prăjina la nas.
- 903 • Nu-i frumos cine-i frumos,
Da-i frumos cine-i drăcos.
- 904 • Nu intra-n joc
Dacă nu vrei să joci.
- 905 • Nu-i toată ziua duminică.
- 906 • Nu încerca să pui mână unde nu ajunge.
- 907 • Nu lăsa mâine ce poți face astăzi.
- 908 • Nu linge unde-ai scuipat.
- 909 • Numai c-o floare nu se face primăvară.
- 910 • Numai c-o vorbă nu se face ciorba.
- 911 • Numai lac să fie,
Că broaște sunt destule.
- 912 • Numai la Dumnezeu e dreptatea.
- 913 • Numai popă n-a fost.
- 914 • Nu mai spune minciuni d-ale tale,
Că-s sătul d-ale mele.
- 915 • Nu mă călca pe opinci,
Că te fac de le mănânci.
- 916 • Numele bun e mai scump ca aurul.
- 917 • Nu-mi da, Doamne, cât pot răbda.
- 918 • Nu o să îndrept eu lumea cu umărul.
- 919 • Nu plătește bogatul, ci săracul.

- 920 • Nu poți da
Cât poți răbda.
- 921 • Nu poți fi și cu pui și cu ouă.
- 922 • Nu poți sta în două luntre odată.
- 923 • Nu pune paie pe foc.
- 924 • Nu râde de altu, vede-te pe tine.
- 925 • Nu sunt vremurile sub cârma omului, ci bietul om
sub vreme.
- 926 • Nu scapă nici în gură de șarpe.
- 927 • Nu se caută ce-ai fost, ci ceea ce ești.
- 928 • Nu se-ngrașă porcul în ziua de Ignat.
- 929 • Nu se spală nici în apa Dunării.
- 930 • Nu sta, că-ți stă norocul.
- 931 • Nu stricați orzul pe găște.
- 932 • Nu-și cunoaște lungul nasului.
- 933 • Nu știe bărbatul
Ce știe tot satul.
- 934 • Nu te-amesteca unde nu-ți fierbe oala.
- 935 • Nu te bucura de munca altuia.
- 936 • Nu te hrăni cu nădejdea.
- 937 • Nu te-ncrede nici în cămașa ta.
- 938 • Nu te juca cu focul.
- 939 • Nu te lăuda până nu faci treaba.

- 940 • Nu te-ntinde că te rupi.
- 941 • Nu te răzema de stâlpul putred.
- 942 • Nu te uita la căciulă,
Ci la făptură.
- 943 • Nu tot omul e om.
- 944 • Nu-ți băga ace în călcâie.
- 945 • Nu-ți băga în cârd cu dracul.
- 946 • Nu-ți băga lingura unde nu-ți fierbe oala.
- 947 • Nu ține minte de la gură până la nas.
- 948 • Nu umbla cu capul în traistă.
- 949 • Nu umbla cu mâța-n sac.
- 950 • Nu vede mai departe decât lungul nasului.
- 951 • Nu vinde castraveți grădinarului.
- 952 • Nu vinde ce nu-i al tău,
Să nu-ți vie-n urmă rău.
- 953 • Nu vinde pielea vulpii din pădure.
- 954 • Nu vorbi de funie în casa spânzuratului.
- 955 • Nu vorbi unde nu sânt urechi.
- 956 • Nu zice hop!
Până nu intri-n joc.

O

- 957 • Oaia aduce,
Nu duce.
- 958 • Oase să fie multe, că câini sunt destui.

- 959 • Obiceiuri noi în țară veche.
- 960 • O boală vindecă pe alta, dacă vine una după alta.
- 961 • Obraz de scoarță.
- 962 • Obraznicul
Mănâncă praznicul;
Rușinosul
Roade osul.
- 963 • Obrazul gros
Aduce pântecului folos.
- 964 • Obrazul subțire
Cu mare cheltuială se ține.
- 965 • Ochii au văzut,
Ochii să sară.
- 966 • Ochii care nu se văd se uită.
- 967 • Ochii înțeleptului văd mai departe.
- 968 • Ochii sânt oglinda inimii.
- 969 • Ochii se cunosc după ochi.
- 970 • Ochii văd, inima cere.
- 971 • Ochi pentru ochi,
Dinte pentru dinte.
- 972 • Ochiul rău rele vede.
- 973 • Ochiul stăpânului îngrașă calul.
- 974 • O dată moare omul.
- 975 • O dată vede nașul buricul copilului.
- 976 • O dată voinic,
De două ori nimic.

- 977 • O fi, n-o fi,
Dar s-o nimeri.
- 978 • Om al lui Dumnezeu cu coarne.
- 979 • O mână spală pe cealaltă și amândouă — fața.
- 980 • Om bun, dar cu năravul dracului.
- 981 • Om cinstit în casă goală.
- 982 • Om cu dare de mână.
- 983 • Om la om trage nădejde.
- 984 • O moarte are omul.
- 985 • Omul beat
Se crede împărat.
- 986 • Omul blând e ca apa lină.
- 987 • Omul bun după fapte se cunoaște.
- 988 • Omul bun e ca pâinea cea de grâu.
- 989 • Omul care-i prost
N-are nici un rost.
- 990 • Omul care știe carte
De toate are parte.
- 991 • Omul când îmbătrânește
Copilărește.
- 992 • Omul când n-are ce lucra își face de lucru.
- 993 • Omul, când se pricopsește,
La ai săi nu se gândește.
- 994 • Omul cât îl lași, atâta se întinde.

- 995 • Omul cât trăiește,
Dușmanii-i sporește.
- 996 • Omul cât trăiește învață și tot moare neînvățat.
- 997 • Omul, cât trăiește,
Multe pătimește.
- 998 • Omul cel bogat e mai lăudat.
- 999 • Omul cinstește haina,
Nu haina pe om.
- 1000 • Omul cinstit se ține de cuvânt.
- 1001 • Omul cu carte
Vede departe.
- 1002 • Omul cu meșteșug
Trăiește din belșug.
- 1003 • Omul cuminte liniște aduce.
- 1004 • Omul cu rude nu pierde.
- 1005 • Omul cu știință
Are pocăință.
- 1006 • Omul de n-ar ofta
Cu totul s-ar venina.
- 1007 • Omul e ca oul: când îl atingi, numaidecât se
sparge.
- 1008 • Omul e dator să-ncerce și bune și rele.
- 1009 • Omul este ca oaia, lesne se ia după altul.
- 1010 • Omul este tare ca fierul și slab ca oul.
- 1011 • Omul face banii și banii — pe om.

1012 • Omul fără soție,
Ca o casă pustie.

1013 • Omul harnic
N-are paznic.

1014 • Omul inimos
E ca un pom frumos.

1015 • Omul îi mai tare ca fierul.

1016 • Omul învățat are stea în frunte.

1017 • Omul la beție
Cade-n nebunie.

1018 • Omul la tinerețe e ca calul fără frâu.

1019 • Omul muncitor
De pâine nu duce dor.

1020 • Omul neînvățat
E ca un bou încălțat.

1021 • Omul nu se bate cu bățul,
Ci cu cuvântul.

1022 • Omul pățit e mai învățat.

1023 • Omul prea bun e nebun.

1024 • Omul sărac e un pui de drac.

1025 • Omul sfintește locul, nu locul pe om.

1026 • Omul trăiește cu speranța.

1027 • Omului sărac nici boii la jug nu-i trag.

1028 • Omul voinic nu se sperie de toate muștele.

1029 • Onoarea pierdută nu o mai poți afla.

1030 • Opinca e talpa țării.

1031 • Opinci rupte
Și zile pierdute.

1032 • Orbul a nimerit Brăila.

1033 • Oricare simte unde îl strânge opinca.

1034 • Oricât de mare ar fi averea, încetul cu încetul se duce.

1035 • Orice femeie poate potoli un bărbat.

1036 • Orice lucru este bun la timpul lui.

1037 • Ori să păzești o turmă, ori o nevastă tânără îi tot una.

1038 • O rândunică nu aduce vara.

1039 • O să mă judec până-n pânzele albe.

1040 • Osia când se unge, căruța nici nu mai scârțâie.

1041 • O ștersei
Și mă fripsei.

1042 • O turmă și-un păstor.

1043 • O vorbă i-a scăpat
Și-a fost spânzurat.

P

1044 • Pară bună pică-n gura lui Nătăfleată.

1045 • Paraua para câștigă.

1046 • Parcă a cântat cocoșul meu pe gardul lui.

1047 • Parcă-am mâncat dintr-o strachină cu el.

- 1048 • **Parcă** e cu mămăliga-n gură.
- 1049 • **Parcă** e o brezaie.
- 1050 • **Parcă** e o femeie.
- 1051 • **Parcă** i-a ieșit un sfânt din gură.
- 1052 • **Parcă** i-a înjugat dracul.
- 1053 • **Parcă**-i bătut de toți sfinții.
- 1054 • **Parcă**-i iepuroaică.
- 1055 • **Parcă** i s-au înecat corăbiile.
- 1056 • **Parcă** mi-e rușine mie,
Că nu ți-e rușine ție.
- 1057 • **Parcă** umblă cu ochii legați.
- 1058 • **Pasărea** mălai visează.
- 1059 • **Paște** iarba ce-o cunoști.
- 1060 • **Patru** ochi văd mai bine decât văd eu.
- 1061 • **Paza** bună trece primejdia rea.
- 1062 • **Păcatele** părinților,
Pedeapsa copiilor.
- 1063 • **Păcatul** mărturisit este pe jumătate iertat.
- 1064 • **Pădurea** de coada toporului piere.
- 1065 • **Păreții** au urechi și străzile — ochi.
- 1066 • **Pățita** mult e pricepută.
- 1067 • **Păzește-mă** de găini, că de câini nu mi-e frică.

- 1068 • **Pâine** și sare
Și să nu te-uiți la soare.
- 1069 • **Pâinea** coaptă
Buni oaspeți așteaptă.
- 1070 • **Până** a geme boii scârțâie carul.
- 1071 • **Până** ajungi la pârau nu-ți ridica poalele.
- 1072 • **Până** a se văita fetele
Se vaită nevestele.
- 1073 • **Până** la anul,
Ori moare măgarul,
Ori piere samarul.
- 1074 • **Până** la Dumnezeu te mănâncă sfinții.
- 1075 • **Până** la moarte sunt toate.
- 1076 • **Până** nu bagi cu omul în plug, nu-i cunoști
năravul lui.
- 1077 • **Până** nu bați laptele nu iese unt.
- 1078 • **Până** nu dai cu capul de toți pereții, nu te
îndrești.
- 1079 • **Până** nu faci foc, nu iese fum.
- 1080 • **Până** nu încaleci calul, nu-i cunoști năravul.
- 1081 • **Până** se gătește
Soarele asfințește.
- 1082 • **Pântecele** se satură, dar ochii niciodată.
- 1083 • **Pe** cărarea bătută nu crește iarbă.
- 1084 • **Pe** cine nu lași să moară nu te lasă să trăiești.

- 1085 •** Pe cine primești în casă,
Te scoate din casă.
- 1086 •** Pe dracul a căutat,
Pe dracul l-a găsit.
- 1087 •** Pe drumul necunoscut niciodată să nu pleci.
- 1088 •** Pentru o babă surdă, popa nu toacă de mai multe
ori.
- 1089 •** Pentru o faptă bună, nu aștepta răsplată.
- 1090 •** Pe om în viață,
Pățaniile îl învață.
- 1091 •** Pe omul bun îl calcă și vacile.
- 1092 •** Peștele cel mare înghite pe cel mic.
- 1093 •** Peștele de la cap se-mpute și de la coadă se
curăță.
- 1094 •** Peștele mămăliga prăpădește.
- 1095 •** Pe unde dă tatăl crește carnea.
- 1096 •** Pe unde umblă copiii, dracu n-are ce căuta.
- 1097 •** Pică pară mălăiață
În gura lui Nătăfleată.
- 1098 •** Picătura găurește piatra.
- 1099 •** Pierzi ori câștigi, negustor te numești.
- 1100 •** Pilda rea strică obiceiurile bune.
- 1101 •** Pirul rău crește și nesămânțat.
- 1102 •** Pisica răzgâiată
Nu prinde șoareci niciodată.

- 1103 •** Pisica se satură lingând,
Iar câinele — rozând.
- 1104 •** Pisica, unde nu ajunge, îi miroase.
- 1105 •** Plăcerea dă prin piele.
- 1106 •** Ploaia de dimineță nu ține mult.
- 1107 •** Ploaia din mai
Face mălai.
- 1108 •** Plopul nu face mere,
Nici răchita — micșunele.
- 1109 •** Pomul se cunoaște după roade
Și omul după fapte.
- 1110 •** Popa are mână de luat,
Nu de dat.
- 1111 •** Popa nu toacă de două ori pentru o babă surdă.
- 1112 •** Porcul nu se îngrașă-n ziua de ajun.
- 1113 •** Prevederea este mama înțelepciunii.
- 1114 •** Prietenii nu se cumpără cu bani.
- 1115 •** Prietenii se țin cu cheltuială.
- 1116 •** Prietenul la nevoie se cunoaște.
- 1117 •** Prinde orbul, scoate-i ochii.
- 1118 •** Printre spini trebuie să umbli încălțat.
- 1119 •** Prost ca băta.
- 1120 •** Prostia din născare,
Leac nu are.

- 1121 • Prostia e boierie mare.
- 1122 • Prostul râde singur de prostia lui.
- 1123 • Prostul se cunoaște după răs și mers.
- 1124 • Prostul se cunoaște după vorbă și șiretul după ochi.
- 1125 • Prostului nu-i stă bine dacă nu-i și fudul.
- 1126 • Puica se cunoaște după creastă.
- 1127 • Pune-n ciur și alege.
- 1128 • Pune-ți frâu la gură și lacăt la inimă.
- 1129 • Pute locul pe unde umblă.
- 1130 • Puține cuvinte și ispravă mai bună.
- 1131 • Puțini suie,
Mulți coboară.

R

- 1132 • Rabdă inimă și taci,
Că tu toate mi le faci.
- 1133 • Rabdă un ceas și îți trăi un an.
- 1134 • Rana se videcă, dar semnul rămâne.
- 1135 • Răbdarea-i din rai ruptă.
- 1136 • Răbdarea trece marea.
- 1137 • Răspunsul blând înlătură mânia.
- 1138 • Rău cu rău, dar mai rău fără rău.

- 1139 • Rău cu rău se alungă.
- 1140 • Rău e a fi între ciocan și nicovală.
- 1141 • Rău e când plâng părinții.
- 1142 • Rău faci, rău găsești.
- 1143 • Rău la deal, rău la vale,
Când greul e pe spatele tale.
- 1144 • Rău s-aude,
Rău se vede.
- 1145 • Răul se face mai lesne decât binele.
- 1146 • Răul vine repede, binele — mai încet.
- 1147 • Râde ca proasta-n târg.
- 1148 • Râde ciob de oală spartă.
- 1149 • Râde dracul de porumbe negre și pe el nu se vede.
- 1150 • Râde om de om și dracul de toți.
- 1151 • Râde orbul de șchiop.
- 1152 • Râde, și pourceaua e moartă-n coteț.
- 1153 • Râsul e frate cu plânsul.
- 1154 • Roagă-te lui Dumnezeu
Și muncește tot mereu.
- 1155 • Românul cât trăiește tot crește.
- 1156 • Românul nu piere.
- 1157 • Românul tace și face.

1158 • Ruda bună se cunoaște la nevoie.

1159 • Rufele murdare în familie se spală.

1160 • Rușinos dar sănătos.

S

1161 • Sabia are două tăișuri: cine vrea s-o întrebuințeze.

**1162 • Sac fără fund
E omul fără rînd.**

1163 • Sacul gol nu stă în picioare.

1164 • S-a dus bou și s-a întors vacă.

1165 • S-a dus înainte de a-i bate ceasul.

1166 • S-a dus la vânătoare cu pușca goală.

1167 • S-a dus să-și vadă moartea cu ochii.

1168 • S-a făcut oale și urcioare.

1169 • S-a găsit Păcală cu Tîndală.

1170 • S-alege untul din brînză.

1171 • S-a mâniat ca văcarul pe sat.

1172 • S-a nădușit sub limbă.

1173 • Sare din lac în puț.

1174 • S-a rezemat de gardul putred.

1175 • S-aruncă ca lupul între oi.

1176 • S-a strâns funia de par.

1177 • Satul arde și baba se piaptănă.

1178 • Satului care se vede nu-i trebuie călăuză.

1179 • Să bei vinul, dar să nu te bea.

1180 • Să facă pe dracul în patru.

**1181 • Să fii bun și blând la toate,
Dar până unde se poate.**

1182 • Să fugi de omul însemnat ca de dracu.

1183 • Să înveți nu e niciodată târziu.

1184 • Să mergem înainte: cum o fi târgul, așa și norocul.

**1185 • Să n-am parte
De oale sparte.**

1186 • Sănătatea e cea mai bună avuție.

1187 • Să-ncerce marea cu degetul.

1188 • Să nu știe stînga ce face dreapta.

**1189 • Săraca pătită
Mult e pricepută.**

**1190 • Sărăcia învață pe om
Să fie econom.**

1191 • Sărăcia nu-i rușine.

1192 • Sărmanul a ajuns la sapă de lemn.

1193 • Sărută mână pe care n-o poți mușca.

1194 • Să se aleagă neghina din grâu.

1195 • Să stăm strâmb și să judecăm drept.

- 1196 • Să-și ia lumea-n cap.
- 1197 • Să te ferești de cui străin în casă.
- 1198 • Să te-ntinzi cât poți cuprinde.
- 1199 • Sătulul nu crede pe cel flămând.
- 1200 • Să vorbească și nea Ion, că și el e om.
- 1201 • Să vorbim, să n-adormim.
- 1202 • Sânge cu sânge nu se spală.
- 1203 • Sângele apă nu se face.
- 1204 • Sângele nevinovat cere răzbunare.
- 1205 • Scapă-l din foc
Ca să te bage-n foc.
- 1206 • Schimbarea domnilor,
Bucuria nebunilor.
- 1207 • Scoală-te de dimineată
Dacă vrei să-ți lungești viața.
- 1208 • Scump la tărățe și ieftin la mălai.
- 1209 • Scumpul mai mult păgubește,
Leneșul mai mult aleargă.
- 1210 • Seamănă ca două picături de apă.
- 1211 • Se bate ca peștele pe uscat.
- 1212 • Se grăbește ca fata mare la măritat.
- 1213 • Se joacă ca pisica cu șoarecele.
- 1214 • Se prinde ca scaiul de oaie.

- 1215 • Se pune țânțarul cu măgarul.
- 1216 • Se simte cu musca pe căciulă.
- 1217 • Se ține după tine ca mânzul după iapă.
- 1218 • Se uită ca vițelul la poarta nouă.
- 1219 • Soare cu dinți.
- 1220 • Soarele răsare pentru toți.
- 1221 • Socoteala de-acasă nu se potrivește cu cea din
târg.
- 1222 • Somnul dulce
Nimic n-aduce.
- 1223 • Spală-mi cojocul, dar nu mi-l uda.
- 1224 • Spală-ți rufe în grădina ta și ți le întinde pe
funia ta.
- 1225 • Spune adevărul că ți se sparge capul.
- 1226 • Spune-mi cu cine te unești,
C-apoi îți spui eu cine ești.
- 1227 • Stă ca ou în cui.
- 1228 • Stăpânul bun face sluga vrednică.
- 1229 • Stăpânul zgârcit învață sluga hoată.
- 1230 • Strânge bani albi pentru zile negre.
- 1231 • Surceaua nă sare departe de tăietor.
- 1232 • Surdul n-aude, dar le potrivește.
- 1233 • Sutele mărită slutele.

Ș

- 1234 • Șade și norocul îi crește.
- 1235 • Și-a mâncat omenia cu lingura.
- 1236 • Șarpele când îl doare capul iese la drum.
- 1237 • Șarpele de casă
Mult venin lasă.
- 1238 • Șezi, că ți se răcește locul.
- 1239 • Și-a aprins paie în cap.
- 1240 • Și-a găsit lelea bărbatul.
- 1241 • Și-a mâncat norocul.
- 1242 • Și-a strâns funia de țaruș.
- 1243 • Și-a tăiat craca de sub picioare.
- 1244 • Și-a trăit traiul,
Și-a mâncat mălaiul.
- 1245 • Și boul are limbă mare, dar nu poate să vorbească.
- 1246 • Și din bordeie ies oameni mari.
- 1247 • Și dracul pare frumos când e tânăr.
- 1248 • Și pisicii îi place peștele; dar când trece puntea,
Închide ochii.
- 1249 • Și pitulicea e mică, dar crește pui de cuc.
- 1250 • Și sărac și nesupus
Umblă cu nasul pe sus.

- 1251 • Și sătul și cu punga plină nu se poate.
- 1252 • Știe carte până la genunchiul broaștii.
- 1253 • Știe cât au uitat ceilalți.
- 1254 • Știe mocanul
Ce e șofranul?
Când îl vede pe tavă,
Zice că e otravă.
- 1255 • Știe moșul ce-are în traistă?
- 1256 • Știi când pleci, dar nu știi când ajungi.

T

- 1257 • Tace ca porcul în porumb.
- 1258 • Taci, dacă vrei să-ți fie casa casă și masa masă.
- 1259 • Taci tu, să vorbesc eu.
- 1260 • Taie frunză câinilor.
- 1261 • Tainele voastre,
La urechile noastre.
- 1262 • Tara, tara, toată vara!
- 1263 • Tare-i bine și frumos
Când e omul sănătos.
- 1264 • Ta-său știr și mă-sa ceapă,
Trandafir de un-să iasă?
- 1265 • Tăcerea e ca mierea.
- 1266 • Te duci unde-a dus mutul iapa.

- 1267 • Te faci frate cu dracul până treci lacul.
- 1268 • Teme-te de apa lină, nu de cea tulbure.
- 1269 • Te păzește
Până te nimerește.
- 1270 • Te pupă în bot
Și-ți ia din pungă tot.
- 1271 • Te ții ca scaful de oaie.
- 1272 • Te vinde fără bani.
- 1273 • Timpul e bani.
- 1274 • Timpul e dascălul cel mai bun, fiindcă el
ne-nvață toate.
- 1275 • Timpul face,
Timpul desface.
- 1276 • Timpul învață pe aceia ce n-au școală.
- 1277 • Tinerii cu tinerii,
Bătrânii cu bătrânii.
- 1278 • Toamna se numără bobocii.
- 1279 • Toarnă foc peste paie.
- 1280 • Toată pasărea pe limba ei piere.
- 1281 • Toate au un hotar în lume.
- 1282 • Toate păsările câte zbor nu se mănâncă.
- 1283 • Tocmește pielea ursului și ursul e în pădure.
- 1284 • Tot în boul de trage dă.
- 1285 • Tot începutul îi greu.

- 1286 • Tot nașul are un naș.
- 1287 • Tot pățitu-i priceput.
- 1288 • Tot rău-i spre bine.
- 1289 • Totu-i nou și totu-i vechi.
- 1290 • Tovarăș numai la câștig,
La pagubă pune cârlig.
- 1291 • Trage mîța de coadă.
- 1292 • Trage nădejde ca spânul de barbă.
- 1293 • Trage săracu și la vale, și la deal ca Duman.
- 1294 • Trage targa pe uscat.
- 1295 • Trai pe vătrai.
- 1296 • Tranca-fleanca, bună dimineața!
- 1297 • Trăiește, murgule, până la Paști,
Ca să-ți dau iarbă verde să paști.
- 1298 • Trăiește viața legată cu ață.
- 1299 • Treaba de astăzi n-o lăsa pe mâine.
- 1300 • Trebuie dus pe la biserică.
- 1301 • Trebuie să joci cum îți cântă vremea.
- 1302 • Trebuie să mănânci cu cineva un car de sare ca
să-l poți cunoaște bine.
- 1303 • Trece Oltu,
Schimbă portu.
- 1304 • Treci zi, treci noapte,
Apropie-te moarte.

T

- 1305 • Țara geme de tătari
Și baba se piaptână.
- 1306 • Țara-i plină de nevoi
Și vulturii fură la miei.
- 1307 • Țăranca e albina casei.
- 1308 • Țăranul muncește tot anul
Ca să capete banul.
- 1309 • Țăranul paște vaca și arendașul o mulge.
- 1310 • Țărănimea-i talpa țării.
- 1311 • Țânțarul pișcă armăsarul.
- 1312 • Țățele când se-ntăresc,
Vârsta vetei ne vestesc.
- 1313 • Ți-ai furat căciula singur.
- 1314 • Țiganul când s-a văzut împărat,
Întâi pe ta-său l-a spânzurat.
- 1315 • Ține ce-ai în mână și n-alerga după minciună.
- 1316 • Ține-l, Doamne, ține-l, Doamne!
- 1317 • Ține-te numai de una,
Nu sări din una-ntr-alta.
- 1318 • Țin-te tare,
Cât ai mălai în căldare.
- 1319 • Țin-te, pânză, nu te rupe!

U

- 1320 • Uită de la mână până la gură.
- 1321 • Uită-te în față
Și judecă viața.
- 1322 • Uite popa,
Nu e popa.
- 1323 • Ulciorul nu merge de multe ori la apă.
- 1324 • Umblă ca în satul lui Cremene.
- 1325 • Umblă cu capul în nori.
- 1326 • Umblă cu el ca cu oul.
- 1327 • Umblă de parcă ar călca-n străchini.
- 1328 • Umblă de parcă-i o oaie căpiată.
- 1329 • Umblă după ouă de lup.
- 1330 • Umblă-n două luntre.
- 1331 • Umblă noaptea ca liliecii.
- 1332 • Umblă pe drum cu alai
Și-n casă n-are mălai.
- 1333 • Umblă pe drumuri tăind frunză câinilor.
- 1334 • Umblă să se cârpească și mai rău se sparge.
- 1335 • Umblă tot pe cale bătută.
- 1336 • Umbra se mută după soare.
- 1337 • Una bună, zece rele.

- 1338 • Una din deal, alta din vale.
- 1339 • Una e ce zici, alta e ce faci.
- 1340 • Una gândește,
Alta vorbește.
- 1341 • Un arbore nu face pădure.
- 1342 • Una spune omul
Și alta face Domnul.
- 1343 • Una vorbim,
Bașca ne înțelegem.
- 1344 • Un bordei să ai, numai să fie al tău.
- 1345 • Un cap ai și ăla-i sec.
- 1346 • Unde-a dus mutu iapa
Și surdu roata.
- 1347 • Unde-a fost, o să mai fie.
- 1348 • Unde a tunat întâi.
- 1349 • Unde baba face,
Dracul nu desface.
- 1350 • Unde chiorește
Și unde lovește.
- 1351 • Unde dă mama carnea crește.
- 1352 • Unde dă și unde crapă.
- 1353 • Unde dreptatea lipsește, acolo tâl
împărătește.
- 1354 • Unde e ața mai subțire, acolo crapă.
- 1355 • Unde e câștig, e și pagubă.

- 1356 • Unde e lac, acolo sunt și broaște.
- 1357 • Unde e marfă, trebuie să fie și pagubă.
- 1358 • Unde e minte multă este și nebunie multă.
- 1359 • Unde e sărăcie e și ceartă.
- 1360 • Unde-i bine,
Nu-i de mine;
Unde-i rău,
Hop! și eu.
- 1361 • Unde-i dragoste e și ceartă.
- 1362 • Unde-i fum e și foc.
- 1363 • Unde-i minte, îi și noroc.
- 1364 • Unde-i multă minte, e și prostie.
- 1365 • Unde-l bați
Și unde-l doare.
- 1366 • Unde nu e pisică,
Șoarecii joacă pe masă.
- 1367 • Unde nu-i bărbat în casă,
Nu e nici pâine pe masă.
- 1368 • Unde nu-i cap, vai de picioare.
- 1369 • Unde nu intră soarele, intră boalele.
- 1370 • Unde omul bun a pus mâna,
A pus și Dumnezeu mila.
- 1371 • Unde paște oaia, își lasă lâna.
- 1372 • Unde sunt moașe multe, rămâne copilu' cu
buriciul netăiat.

- 1373 • Unde-s doi puterea crește**
Și dușmanul nu sporește.
- 1374 • Unde și-a întărcat dracu copiii.**
- 1375 • Unge osia ca să nu scârțâie carul.**
- 1376 • Unii beau și mănâncă, alții rabdă și se uită.**
- 1377 • Unii sapă viile,**
Alții beau vinurile.
- 1378 • Unii vorbesc ce știu, alții știu ce vorbesc.**
- 1379 • Un încurcă-lume te duce de la Ana la Caiafa.**
- 1380 • Un nebun aruncă o piatră-n apă**
Și-o sută de oameni n-o pot scoate.
- 1381 • Un necaz naște pe celălalt.**
- 1382 • Un nume bun e ca o moșie.**
- 1383 • Un om deștept face cât doi.**
- 1384 • Un pârau mic mișcă o moară mică.**
- 1385 • Un rău nu vine niciodată singur.**
- 1386 • Unul adună,**
Altul risipește.
- 1387 • Unul bea**
Și-altul se-mbată.
- 1388 • Unul cu folosul**
Ș-altul cu ponosul.
- 1389 • Unul face**
Și-altul trage.

- 1390 • Unul naște**
Și altul moare.
- 1391 • Unul te lasa de ostenit,**
Altul te ia de odihnit.
- 1392 • Urma alege:**
Ce-ai sămănat, vei culege.
- 1393 • Ursu-i în pădure și-i vinde pielea în târg.**
- 1394 • Ursul joacă**
Și de voie,
Și de nevoie.
- 1395 • Unul croiește**
Și-altul cârpește.
- 1396 • Ușa a mea**
Și casa a ta.
- 1397 • Ușor e a zice plăcintă, dar e mult până a o face.**

V

- 1398 • Vaca bună se vinde din grajd.**
- 1399 • Vaca pe vacă se linge și porc pe porc se**
scarpină.
- 1400 • Vaca rea dă cu piciorul**
Când umple ciubărul.
- 1401 • Vai, când ajunge lupul stăpân la oi.**
- 1402 • Vai de bărbătelul meu,**
El muncește și eu beau.
- 1403 • Vai de casa cu mulți stăpâni.**
- 1404 • Vai de casa omului când dracul își vâra coada.**

- 1405 •** Vai de casa unde bărbatul e muiere.
- 1406 •** Vai de cetatea cu mulți judecători, că rămâne nezidită!
- 1407 •** Vai de el, când s-a sculat, pupăza i-a cântat.
- 1408 •** Vai de oaia ce nu-și poate duce lâna.
- 1409 •** Vai de turma fără păstori.
- 1410 •** Vai de țara fără domn și de casa fără stăpân.
- 1411 •** Vai de vițelul care împunge vaca.
- 1412 •** Vai, vai, vai,
De cine n-are mălai!
- 1413 •** Va mai veni oala la spuză.
- 1414 •** Vara să-ți faci sanie, iar iarna — căruță.
- 1415 •** Vasul plin se cearcă des.
- 1416 •** Vasului gol toți îi dau cu piciorul.
- 1417 •** Va veni apa și la moara mea.
- 1418 •** Vânt a semănat,
Vânt a cules.
- 1419 •** Vântul atâță focul și vorba — vrajba.
- 1420 •** Vântul bate,
Căinii latră.
- 1421 •** Vechi cârpești,
Ața prăpădești.
- 1422 •** Vezi mama, apoi ia fata.

- 1423 •** Vezi-mă c-un ochi, să te văd cu doi.
- 1424 •** Via se sapă la soare;
Vinul se bea la răcoare.
- 1425 •** Viața fără dragoste e ca ziua fără soare.
- 1426 •** Viața fără sărbători, ca un drum fără conac.
- 1427 •** Vicleanul făgăduiește și prostul trage nădejde.
- 1428 •** Vii de la moară la râșniță.
- 1429 •** Vinovatul mai mare gură face.
- 1430 •** Vinu-i dulce,
Dar te-aduce.
- 1431 •** Vinul e laptele bătrânețelor.
- 1432 •** Vinul e toiagul bătrânețelor și nebunia tinerețelor.
- 1433 •** Vinul face: pe săraci bogați,
pe ciungi cu mâini,
pe ologi cu picioare
și pe orbi cu ochi.
- 1434 •** Vinul nu se face apă.
- 1435 •** Vitele se adapă cu apă, și oamenii cu vorbe adânci.
- 1436 •** Voinicelul fără cal
E ca peștele pe mal.
- 1437 •** Vorba bătrânească mulți bani prețuiește.
- 1438 •** Vorba ce zboară odată nu se mai întoarce.
- 1439 •** Vorba de azi nu se potrivește cu cea de mâine.

1440 • Vorba de clacă nu este folositoare.

1441 • Vorba de rău se duce ca glonțul, iar cea de bine abia se aude.

**1442 • Vorba dulce
Mult aduce.**

**1443 • Vorba fără glume
Ca bucata fără sare.**

1444 • Vorba puțină și mâncarea puțină niciodată nu strică la om.

1445 • Vorba rea merge ca fulgerul.

1446 • Vorba să rămână vorbă.

1447 • Vorba unui om cinstit face mai mult ca un înscris.

1448 • Vorbă mare să nu zici.

**1449 • Vorbă multă,
Ispravă puțină.**

**1450 • Vorbă puțină,
Muncă multă.**

**1451 • Vorbele cele ferite
În piață și-n moară-s vorbite.**

1452 • Vorbești de lup și lupul e la ușă.

1453 • Vrabia mălai visează.

1454 • Vrednic este muncitorul de plata sa.

1455 • Vrei nu vrei, bea Grigore aiazmă.

1456 • Vremea îndreaptă toate.

1457 • Vremea învață pe-acea care n-au dascăl.

**1458 • Vremea râde,
Vremea plânge.**

**1459 • Vremea toate le găsește
Și toate le topește.**

1460 • Vremea vinde lemnile și nevoia le cumpără.

**1461 • Vremea vine,
Vremea trece.**

**1462 • Vremea vremuiește,
Floarea se pălește.**

**1463 • Vremea vremuiește,
Și omul îmbătrânește.**

1464 • Vroiește a lua cărbunele cu mâna altuia.

1465 • Vulpea bătrână nu cade-n curse.

1466 • Vulpea găini visează.

1467 • Vulpea nu se teme de vânătorul care se laudă seara.

1468 • Vulpea unde n-ajunge zice că-i pute.

Z

1469 • Zăbava strică treaba.

**1470 • Zamă lungă,
Să ț-ajungă.**

**1471 • Zece dăștepți nu pot să dăzlege
Ce înnoadă un prost.**

1472 • Zgârcitul e totdeauna sărac.

1473 • Zgârcitul nici pe el nu se pricopsește, nici pe altul nu folosește.

1474 • Zic una, tu zici zece.

1475 • Zice la sora,
Ca să înțeleagă nora.

1476 • Zice multe și mărunte
Ca și babele cărunte.

1477 • Zidul are urechi și gardul – proptele.

1478 • Zi-i lume și taci.

1479 • Zi-i tu pe nume să ți-l spui.

1480 • Zilele nu intră în sac.

1481 • Zilele omului
Sunt ca floarea câmpului.

1482 • Zilele omului sunt numărate.

1483 • Ziua bună multă vreme nu ține.

1484 • Ziua bună se cunoaște de dimineață.

1485 • Ziua caută-ți de lucru, iar noaptea de somn.

1486 • Ziua se arată sfântă și noaptea ține pe dracul în brațe.

1487 • Zorilă până se scoală,
Se duce zeama din oală.

II. GHICITORI

1 • Acul

Cine are urechi
Și n-aude?

2 • Acul

Ce e mic
Și mititel
Și-ngrădește
Frumușel?

3 • Acul

Liciul lucește,
Liciul strălucește,
Liciul mereu-nflorește.

4 • Aerul

N-are culoare,
N-are miros;
Dar la toți
Îi de folos.

5 • Aerul

Să te sâcăiești
Cât te-i sâcăi,
Fără el nu poți trăi.

6 • Altoiul

Un om cu capul tăiat
Țâne p-unu mort în brațe.
Acesta spune mereu că moare,
Iar cel cu capul tăiat îi spune:
„Cât sunt eu de te țin-n brațe,
Tu n-ai să mori!”

7 • Aluna

Într-un vârf de subinăraș
Stă un pui de ursăraș.

8 • Anul

Am un copăciu
Cu doisprezece craci;
În tot cracul,
Douăsprezece cuiburi.

9 • Apa

Ce nu ia foc?

10 • Apa

Dumbravă sumbră,
Fără umbră.

11 • Apa

M-a trimes Doamna de sus,
La cea de jos
Să-i Țes pânza fără rost.

12 • Apa

Dacă n-ar fi,
Lumea ar pieri;
Iar dacă multă este,
Lumea prăpădește.

13 • Arcușul, dibla și coardele

Iau gârbovu,
Ivănesa scorboroasa
Și copiii drepti.

14 • Ardeiul

Într-un pomișor
Arde-un focușor.

15 • Ariciul

Ce animal păcătuiește ca omul să-l ia în brațe?

16 • Ariciul

Pe valea lui Baibarac,
Să dă dracul peste cap!

17 • Ariciul

Trece
Paşa
Pe uliţe
Cu trei
Mii
De sulite.

18 • Avionul

Suflet ţine,
Suflet n-are;
Merge fără drum,
Fără cărare.

19 • Banul

În mână toţi mă iau,
La nimeni nu stau;
Toţi mă dau pe mâncare
Şi pe-o ţigare.

20 • Bastonul

Pe bătrâni îi sprijinesc,
Pe călători întovărăşesc,
Pe cei răi îi pedepsesc.

21 • Bâta

În pădure mă nascui,
În pădure mă făcui,
Acasă dac' m-a adus,
Vătaf la uşă m-a pus.

22 • Beţia

Fumul dracului,
În capul omului

23 • Biserica

Sus tună,
Jos răsună,
Cetele s-adună.

24 • Biserica

La fântâna bună,
Mulţi oameni s-adună.

25 • Biserica

Am o vacă
Porumbacă,
Pe la coarne
Cu icoane,
Pe la nări
Cu lumânări,
Pe la buze
Buburuze,
La bărbii
Cu făclii,
Pe la şolduri
Cu bolduri,
Pe la pânţec
Cu descânţec.

26 • Boul

Cât a fost mic,
În patru trâmbiţi trâmbiţa;
După ce-a crescut mai mare,
Dealurile răsturna;
Iar când a-mbătrânit,
În crăsmă cu el juca.

27 • Bradul

În pădure născui,
În pădure crescui,
Acasă de m-aduse
Să joc în horă mă puse.

28 • Brânza

M-a trimis domnul de sus
La cel de jos
Să-i aduc carne fără os.

29 • Briciul

Am un cal de fier,
Paște pe-un câmp de os.

30 • Broasca

Ce șade la ușă și cântă din gură?

31 • Broasca

Vacă nu e,
Dar iarbă mănâncă;
Pasăre nu e,
Dar în copac se urcă;
Lăutar nu e,
Dar de cântat cântă;
Pește nu e,
Dar de înotat, înoată.

32 • Broasca țestoasă

Sus copaie,
Jos copaie,
La mijloc,
Carne de oaie.

33 • Bruma

Vine moșul pe portiță
Și își scapă o cheiță;

Vine luna și n-o ia,
Vin stelele și n-o ia,
Vine soarele și-o ia.

34 • Bujorul

Stejar verde,
Vârfu-i arde.

35 • Buzele și limba

Vine doamna cea de sus
La doamna cea de jos,
Să-i dea carne fără os.

36 • Calul

În pădure:

Cioca —

Boca!

În târg

Preapa —

Leapa!

Acas'

Mi —

Ho —

Ho!

37 • Cana

Am o fetiță; de ați veni toți,
La guriță o sărutați.

38 • Capra

Fată sprintenă-n picioare,
Culmea dealului o sare.

39 • Capul

Am un doveac:
Deasupra dovreacului,
Este o pădure;

Dedesupt de pădure,
Este o câmpie;
Dedesupt de lăstari,
Sunt două lacuri;
Dedesupt de lacuri,
Este o movilă;
Dedesupt de movilă,
Este o ciutură.
Ghici ce este?

40 • Cartea

Cine ne spune povești
Și nu poți să-i mulțumești?

41 • Cartea

Rădăcină pătrăcină
Rar voinic care-o dezghină.

42 • Cartea

Eu am un câmp:
Câmpu e alb,
Oile negre;
Cin' le paște,
Le cunoaște;
Cin' le vede,
Nu le crede.

43 • Cartoful

Pui una,
Găsești nouă;
Pui nouă,
Găsești nouăzeci și nouă.

44 • Carul și sania

Am două fete mari:
Una
Așteaptă vara,

Alta
Așteaptă iarna.

45 • Casa

Am o vacă mare
Cu țâța-n spinare.

46 • Casa și coșul

Am o bivoliță
Numai cu o țâță.

47 • Casa și oamenii

Cloșca de lemn
Și puii de carne.

48 • Catalogul

Sus carton,
Jos carton,
La mijloc nume de om.

49 • Căciula

Putinei rotund,
Bagă păru-n fund.

50 • Căpățâna de usturoi

Nouă frați
Într-un cojoc.

51. Căpșuna

Mică, roșie, parfumată,
Șade pe pământ culcată.

52 • Cărămida

Din pământ mă nasc,
La soare mă usuc,
La foc mă-ntăresc,
La apă mor.

53 • Cântarul

Am o păsărică bie, bie,
Din coadă adie.

54 • Cântarul

Ța!

‘N sus,

Ța!

‘N jos.

Tandi,

Mandi,

Hap!

55 • Cârciuma

Căciula purtătorului,
În mijlocul satului.

56. Ceapa

Sus pădure,
Jos pădure.

57 • Ceapa

Până să-i iasă capul,
Îi mănânci piciorul.

58 • Ceasul

Zi și noapte,
Stau de pază;
N-am picioare
Și tot umblu;
N-am nici mână
Și tot bat.

59 • Ceța

Ursu-n sat
Și câinii nu latră.

60 • Ceța

Pe o vale cotită
Vine mierla-nsorcovită.

61 • Ceaunul

Am o vacă neagră
Și când fată
Se strâng băieții împrejur
Grămadă.

62 • Cercelul

Usturime, greu mă doare;
Când mi-l bagă bine-mi pare.

63 • Cercul

Ce-i rotund
Și fără fund?

64 • Cerul cu stele

Am un pom:
Seara înflorește
Și dimineața desflorește.

65 • Cerul gurii

Care cer n-are stele?

66 • Cimpoiul

Ce mătă zgâiată
Pe câmp se cântă?

67 • Ciobanul cu oile

Ciugur,
Mugur,
Mugurele,
Merg pe drum înșirătele;
Ciugur,

Mugur,
 Al bătrân
 Stă sub căpița de fân.

68 • Cizmele

D-aicia și până la munte,
 Numai gropi pân' la genunche.

69 • Ciuperca

Mănăstire-ntr-un picior,
 Ghici, ciupercă, ce e?

70 • Ciupercile

Fel și fel de pălării,
 Ascunse prin bălării.

71 • Clanța la ușă

Colea-n vâlcelușă,
 Latră o cățelușă.

72 • Clopotul

Ghici

Ghicitoarea mea:
 Cine merge la puț
 Și nu bea apă?

73 • Cloșca cu pui și uliul

Dărdănica are mere,
 Dărdănel vine și cere;
 Dărdănica nu se-ndură,
 Dărdănel vine și fură.

74 • Coasa

Curelușă bravă
 Peste câmpii de otravă.

75 • Coasa

Miș, miș
 P'ân păiș,
 Cotcodaci
 P'ân copaci.

76 • Cobza

Când o bat scăfârlie,
 Hai și bucurie;
 Când o las,
 Strâmbă din nas.

77 • Cocoșul

La cap pieptene,
 La coadă secere,
 La mijloc pepene,
 Ghici ce e?

78 • Colțunul

Cu cinci pari și-o nuia
 Faci gardul cât îi vrea.

79 • Combina

Am o nană bună,
 Ea pe toți adună,
 S-aibă fiecare
 Roade-n hambare...

80 • Condeiul

Pitic sunt, de toți m-agăț
 Și pe toată lumea-nvăț.

81 • Condeiul

Trei mă prind,
 Trei mă țin,

Trei mă leagă,
Și mă dezleagă,
Și vărs miere și venin.

82 • Condeiul

De iute ce sunt,
Trei abia mă țin;
Din nasu meu,
Curge miere și venin;
Dar să strig cân' voi fi pus,
M-aude-n răsărit și apus.
Eu lumea o-mpăciuiesc
Și-o-nvrăjbesc;
Eu pe toți îi bucur
Și îi întristez.

83 • Copacul

Înaltul,
Cocoratul
Se vaită
Că i-a pierit
Satul.

84 • Corabia

Până-mpănată,
Pe apă lăsată,
De vânturi mânată;
Suflet n-are,
Suflet duce,
De pământ nu se-atinge.

85 • Cosciugul

Ai văzut,
N-ai auzit;
O să ai
Și n-o să-l vezi.

86 • Cosciugul

Cine-l face
Nu-i trebuie;
Cine-l cumpără,
Nu-l dorește,
Și cui îi trebuie,
Nu-l vede.

87 • Crăpăturile în tavan

Ce nu e făcut de mână de om?

88 • Cuiele potcoavelor cailor

Am un copac
Cu patru craci:
În fiecare crac
Este un cuib;
În fiecare cuib —
Câte șase ouă.

89 • Cuibul

Hoțul intră-n casă
Și capul afară îl lasă.

90 • Cuptorul cu pâine

Veniră rigile
Și mâncară mămăligile,
Iar doftorul rămase gol.

91 • Curcubeul

Șervețel învărgat
Peste mare aruncat.

92 • Cuțitul

Coadă de pește,
Fără cinci dește
Nu se dezlipește.

93 • Degetele mâinilor la tors

Am zece oi:
Cinci în staul
Și le plouă;
Cinci afar'
Și nu le plouă.

94 • Degetul

Am o frigare de os
Și carnea de fier.

95 • Desagii

Pe valea lui Ivănuș,
O curcă cu două guși.

96 • Dinții și buzele

Săcusari albi,
Sub strășini roșii.

97 • Doctorul: taie și nu vinde,

Popa: cântă și nu joacă,

Jandarmul: se lasă mituit.

— Păi ce servici au băieții?

— Tată,

Unul taie

Și nu vinde;

Unul cântă

Și nu joacă;

Altul fură

Și nu-l prinde.

98 • Donița

Am un cal:
De slab ce e,
Îl duc de coadă la apă.

99 • Donița și căldarea

— Scurto, graso, un-te duci?

— Arso-n fund, la ce mă-ntrebi?

Unde eu mă duc,

Tot ție ți-aduc.

100 • Dovleacul

Cine se-ngrașă legat?

101 • Dovleacul

Eu am un bordeiaș,
Plin de copilași!
Cân' sparg bordeiașu'
Ies copilașii.

102 • Dovleacul

Pe valea lui Baibarac
Se dă dracu peste cap.

103 • Dovlecii

Îngrop așchii,
Întind funii
Și strâng gheme

104 • Drumul

Este un bou murg
Cât lumea de lung.

105 • Drumul

De la casă până la casă
Tot funii și ațe trase.

106 • Drumul

S-a făcut de când e lumea
Și va fi cât va fi lumea.

107 • Ecoul

Ce aude fără urechi,
Vorbește fără gură
Și răspunde în orice limbă?

108 • Fasolea

Carne grăsulie
Pe bețe se suie.

109 • Fasolea

Râne, râne,
Păsăruie albă e;
Picioare n-are,
Drept în sus
Pe copac se suie.

110 • Fața bărbătească

Sus — pădure,
După pădure, o poiană;
După poiană, două pădurici,
După pădurici, două lacuri;
Între lacuri, o movilă;
După movilă, o pădure;
După pădure, o groapă;
După groapă, altă pădure.

111 • Fântâna

Ciocârlan moțat
Cântă noaptea-n sat.

112 • Fântâna

Am o vacă
Și nu întarcă
Niciodată.

113 • Femeia

Am o floare frumoasă,
Bărbații o miroasă,
Numai lor li-i dragostoasă.

114 • Fereastra

Am două găini boghete
Șed la moșu sub părete.

115 • Fereastra

Nici în cer,
Nici în casă;
Nici afară,
Nici în casă;
Nici afară,
Nici în cer,
Nici pe pământ.

116 • Fierăstrăul

Are dinți mulți și mititei,
Nu suferă niciodată de ei.

117 • Floarea soarelui

O mie de frățiori,
O mie de dințișori
Stau înfipti câte și-o mie
Într-un fund de farfurie.

118 • Fluturele

Aripi are,
Cioară nu-i;
Trup subțire,
Vierme nu-i.

119 • Foarfecele

Lipie pe lipie,
Frunză verde
Ripie.

120 • Foarfecele

Două lame alăturate,
Două strâmte încârligate.

121 • Focul

Am un bou roșu;
Unde calcă se pârlește locul.

122 • Focul

Băgai mâna-n perete
Și scosei dracu de bete.

123 • Focul

Eu am un cal:
Unde se tăvălește calu,
Nu mai crește iarba.

124 • Fulgerul

Săgeata-mpăratului
Sparge casa dracului.

125 • Fumul

Ce iese din pod fără scară?

126 • Fumul

Am un mât fără ochi,
Fără picioare,
Iese pe cahla mare.

127 • Furca

Am zece frați:
Cinci merg pe drum

Și nu-i plouă,
Cinci stau sub părete
Și-i plouă.

128 • Furnica

La cap mare,
La trup mare,
La mijloc
Ca un fir de busuioc.

129 • Fusul

Sub un păltinel,
Joacă un iepurel.

130 • Fusul

Fuga-n sus,
Fuga-n jos,
Moșu-aleargă bucuros.

131 • Gardul

În pădure născui,
În pădure păscui;
Acasă când m-au adus,
Slujitor casei m-a pus.

132 • Găleata

Am o vacă neagră
Ce toată ziua bea la apă
Și nu se mai satură.

133 • Gândul

Ce zboară mai iute și mai iute pe lumea-asta?

134 • Gândul

Fusei în pădure,
Tăiai o nuia,
Ocolii țara cu ea.

135 • Gândul

O nuia vâjâia,
Ocolii țara cu ea;
Mai rămase un crâmpei
Și făcui obor la viței.

136 • Gâsca

Fulti! în sus,
Fulti! în jos —
Vine fulti fulticos.

137 • Gâsca

Am o gâscă titiană,
Zboară noaptea pe poiană.

138 • Gerul

Sus stele,
Jos stele,
Vai de picioarele mele.
Iar steloiul cel mai mare
Rău mă frige la picioare.

139 • Gheța

Rață potcovită
Pe apă suită.

140 • Gheța

M-a trimes doamna de sus
La a de jos,
Să-mi dea pânză fără rost.

141 • Ghinda

Mă dusei în pădure
Și tăiai un lemn
Nici d-o palmă,

Nici d-un pumn,
Taman cât fac lucru bun.
Și făcui două scânduri de pat,
Două albie de spălat
Și potcapiu popii-n cap.

142 • Ghionoaia

Tapu mării, țap,
Sare pe copac,
Toacă noaptea lemn uscat.

143 • Glonțul

Vine-o capră de la munte
Și nimeni nu poate să-i ație calea.

144 • Grâul

Ce-i mândru la sat
Și bun de mâncat?

145 • Grâul și pleava

Am doi cai:
Unul gras,
Altul slab;
Cel gras sare gardul,
Cel slab rămâne jos.

146 • Groapa

Ce nu poți urca-n pod?

147 • Groapa

De ce mănânci se face mai mare.

148 • Gura

Sus copaie,
Jos copaie,
La mijloc carne de oaie.

149 • Gura și dinții

Am un cupturaș,
Plin cu iepurași,
Albi și drăgălași,
Parcă-s coconași.

150 • Gura, ochii, urechile

Unul spune,
Doi privesc
Și doi ascultă.

151 • Hambarul

Eu am un cal:
Când iau șaua de pe el,
I se văd mâtele;
Când îi pui șaua,
Nu se vede nimic.

152 • Hârtia

Ce pică pe piatră
Și nu se sparge;
Și pică în apă
Și se sparge?

**153 • Iasca, amnarul și cremenea
(Scăpărătoarea)**

Mama-i din pădure,
Tata-i din târg
Și eu de pe prund.

154 • Iepurele

Patru-nfapte,
Două ciulite.

155 • Iepurele

La deal repede și fără ocol,
Iar la vale rostogol.

156 • Iepurele

Ce stă ghebos
În rogoz —
Strigi o dată
Și se îndreaptă?

157 • Iepurele și câinele

Fuge moșul pe pârau
Cu țiganul, fătul meu.

158 • Iepurele cu puii

Am o scroafă sură,
Pură,
Cu purceii suri,
Puri.
Sug,
Fug,
Ciuști în huci.

159 • Inelul

Făt-Frumos
Încălecat pe-n cal de os.

160 • Inima

Am o puică cucuiată,
Șade-n cămară-ncuiată
Nu-ș' ce-aș face s-o descui,
Să-i pui mâna pe cucui.

161 • Izvorul

Am o vacă:
Iau mereu lapte de la ea
Și nu seacă niciodată.

162 • Încălțăminte

Am două surori
Legate de sfori;
Când noaptea se lasă,
Se vâra sub masă.

163 • În fața vânătorului
Unde nu se ascunde iepurele?**164 • Jugul între boi**

Burtă-n burtă,
Păr în păr,
La mijloc un bețișor.

165 • Lacătul

Domnișor
Cu haine scurte
Bună lege
Ține-n curte.

166 • Lacătul

Sunt cercel pe toartă,
Dar omul nu mă poartă,
Decât mă agață la ușă-n față.

167 • Lacrima

Ce apă e în lume fără nisip?

168 • Lada

Am o iapă albă,
Când îi iau șaua
Se văd mâțele.

169 • Lampa

Am o babă burduhoasă,
Face casa luminoasă.

170 • Lanțul

Când îl iau în brațe
Plânge;
Când îl las jos
Tace.

171 • Lanțul

Am zece purcei;
Dacă iau unu de coadă,
Țipă toți.

172 • Lemnele

De la noi
Și pân' la voi
Tot parale prin gunoi.

173 • Liliacul

Ce pasăre sugă la mă-sa?

174 • Limba

Am o vacă;
Șade-ntre lupi
Și n-o mănâncă.

175 • Limba

Am o blană lată;
Nu putrezește niciodată.

176 • Limba

Am o scândură lată,
Stă tot timpul în apă;
Cât omul trăiește,
Ea nu putrezește.

177 • Limba

Nu e laie,
Nici bălaie;

Nu e brici,
Ca briciul taie.

178 • Lingura de lemn

Buturugă uscată
O ridică-ncărcată
Ș-o dă jos dăscărcată.

179 • Lingura în gură

Lupu în moară
Și coada afară.

180 • Lingurile în strachină

Într-o vale adâncă,
Toate ciorile s-aruncă.

181 • Lingurile, mâncarea și strachina

Veniră
Mimirigile,
Luară
Pipirigile,
Rămase
Doctorul
Gol.

182 • Linia ferată

Ce e lung cât vezi cu ochii
Și lat cât pășește găina?

183 • Litera „a“

Ce are Adam înainte,
Are Eva înapoi;
Iar Anica de la noi
Are și înainte și înapoi.

184 • Literele de pe carte

Am o turmă de oi;

Cine-o paște,
O cunoaște.

185 • Luleaua

Am o cățelușă
Scurmă în cenușă.

186 • Luleaua

Găină ciușă
Îi curge din cioc cenușă.

187 • Lumina

Dobra grasa
Umple casa.

188 • Lumina

A intrat cu zorile în casă
Și-a ieșit cu noaptea prin geam.

189 • Luna

Potcoava calului,
În vârful dealului.

190 • Luna

Am o rață potcovită
Sus pe-o casă șindrilită.

191 • Luna printre nori

Eu am o fată bălaie,
Umblă noaptea prin noroaie.

192 • Luntrea

Suflet duce,
Suflet aduce,
De fund nu mai ajunge.

193 • Lupul

Într-o vale adâncă
Zace un moș de brâncă.

194 • Macul

Oastea lui Mihai
Într-un vârful de pai.

195 • Mama și copilul

Patru mâini,
Patru picioare,
Patruzeci de unghioare.

196 • Masa

În pădure născui,
În pădure crescui;
Acasă dac' m-a dus,
Hora împrejur mi-a pus.

197 • Măciașa

Cocoș
Roșu
Cu zgaida
În cap.

198 • Mămăliga în ceaun

Într-o vale adâncă
Zace
Un popă
De brâncă.

199 • Mănușa

Ce este lucrată și este asemănătoare cu mâna?

200 • Mărăcinele

Țunțu, punțu șade-n drum,
Mănâncă carne de român.

201 • Mătura

Opincă nerasă,
Hopa-i dă prin casă.

202 • Mâna

Am o grebluță cu cinci dințișori,
Pe zi îmi trebuie d-o mie de ori.

203 • Mâța

Opincă
Nerasă
Umblă
Noaptea
Prin casă.

204 • Melcul

Are coarne și nu e bou,
Are șea și nu e cal,
Se suile-n pom
Și nu e șarpe.

205 • Melcul

La moara lui Oțânoc
Mă-ntâlnii c-un dobitoc:
Samar avea,
Măgar nu era;
Coarne avea,
Bou nu era;
Picioare n-avea
Și-n pom se suia.

206 • Melița

În pădure crește;
Cân' vine-n sat, vorbește.

207 • Melița

Cățelușă arțăgoasă
Mănâncă,
Latră
Și varsă.

208 • Miezul de nucă

Am patru frați
Cu trei cămăși-mbrăcați.

209 • Minciuna

La umbra unui felinar,
Mânca-un câine mort din unul viu.

210 • Minciuna

Într-o rămătură de oaie
Am găsit un corn de porc.
Orbul a văzut,
Ciungul l-a luat;
Cel cu pielea goală
În râu l-a băgat.

211 • Moara

Am o vacă:
O mulg cu oala
Ș-o-mpat cu țara.

212 • Moara de apă

Am o rață
Cu talpa pe apă;
Ce îi dai,
Ea îți dă.

213 • Morcovul

Stă moșul în cămară
Cu mustățile afară.

214 • Mușuroaiele

De-aici pân' la mare
Tot funduri de căldare.

215 • Mușuroiul cu furnici

P-un deal mare și rotat,
Fierbe-o oală mare cu păsat.

216 • Nasul

Ce îngheață vara
Și se dezgheață iarna?

217 • Năvodul

O mie legate,
O mie înnodate;
O mie să fiți,
O mie nu ghiciți!

218 • Negura

Ce trecse prin sat
Și câinii nu bat?

219 • Norul

Trece monstrul marea
Cu părul alb ca sarea.

220 • Norul

Înfuriat,
Întunecat,
Peste mare
Aruncat.

221 • Nuca

Eu am patru frați
Într-un cojoc băgați.

222 • Nuca

Sus copaie,
Jos copaie;
La mijloc,
Carne de oaie.

223 • Nucul

Înalt ca casa,
Verde ca mătasea,
Dulce ca mierea,
Amară ca fierea.

224 • Numele

Ce e lipit de tine?

225 • Numele

Ce-i pe tine și nu-l simți?

226 • Oaia

Am patru restele,
Duc un car de fân.

227 • Oaia

A trăit,
Ne-a hrănit;
A căzut,
S-a prăpădit.

228 • Oaia

Cât am trăit,
Pe foc m-ai fript;
Iar dup' ce-am murit,
Pe drum m-ai azvârlit.

229 • Oala pusă în par

Colo-n perete
Moșu ia mătușa
De ureche.

230 • Ochii

Sub două păduri întinse,
Două lumini aprinse.

231 • Ochii

Am doi berbeci albi,
Acu sunt în curte,
Acu sunt în munte.

232 • Oglinda

Ochii Doamnei
'N fundu oalii.

233 • Oglinda

Când te uiți la mine,
Te vezi și pe tine.

234 • Oile și mocanul

Ciugurele, mugurele,
Șed pe drum înșirățele.
Ciugur mugur cel bătrân
Șade jos și bea tutun.

235 • Oiștea căruții

Un mort între doi vii.

236 • Omul

Am două bețe,
Pe două bețe un butoi,
Pe butoi un dovleac,
Deasupra dovleacului, o pădure.

237 • Omul

Am un pom frumos
Cu ramurile în jos,
Iar rădăcina o ține
Drept în sus ca mine.

**238 • Omul cu părul alb,
Omul care nu mai vede bine,
Omul care nu mai poate,
Omul care nu mai are dinți.**

La munte sus a nins,
Pe vale este ceață,
Sentinela doarme-n post,
Ostașii au părăsit cazarma.

239 • Opinca

Nuia duduiană
Înconjurai țara cu ea;
Rămase un crâmpei,
Făcui obor de viței.

240 • Oul

Ce nu stă-n cui?

241 • Oul

Ce nu poți să pui
Ca să șază în cui?

242 • Oul

Am o butie
Și am în ea vin și rachiu
Și nu se amestecă.

243 • Papagalul

Toată viața, cât trăiește,
Nu pricepe ce vorbește.

244 • Pasărea călătoare

Iarna fuge,
Vara vine.

245 • Păduchele

Ce e
Mic
Și mititel
Și-și ia Vodă
Căciula la el?

246 • Păianjenul

Cine trece marea
'N picioroange?

247 • Pământul

Ia gândește-te și spune
Cine-i mai bogat în lume?

248 • Păpușoiul-știuletele

Cine se naște înfășurat?

249 • Pepenele

Pielea verde,
Carnea roșie
Și oasele negre.

250 • Pepenele-harbuzul

Am un râu,
Cu malurile verzi,
Cu apa roșie
Și cu prundu negru.

251 • Perina

Ce are fulgi și nu zboară?

252 • Piatra morii și roata morii

Am două fete surori:

Una se spală mereu și e urâtă;

Alta nu se spală niciodată

Și e frumoasă.

253 • Picioarele

Eu am doi boi:

Când îi leg,

Umblă pe unde vor;

Când îi dezleg,

Șed și se odihnesc.

254 • Pieptenele și barba

Am doi unchieși

Ce se trag de barbă.

255 • Pietrele morii

Am patru surori:

Două pe mal

Și sunt albe;

Două în apă

Și sunt negre.

256 • Piua și pisălogul

Mama stă

Și tata-i dă.

257 • Plosca

Am o vacă

Și când o mulg

O pun cu picioarele

-N sus.

258 • Plosca cu vin

Am o găină cucuiată,

O țiu în cameră încuiată;

O să mor să n-o descui,

Îi pui mâna pe cucui.

259 • Plugul

Cine ară pământul și nu geme?

260 • Plugul

Cinel, cinel,

Am un purcel

Cu rătu' de fier.

261 • Plugul

Mă sui pe plai

Să mă uit de cai;

Văzui vântul

Răsturnând pământul.

262 • Plugul

Opt opintele,

Două scârțâiele

Și-un tuțui

După ele.

263 • Podul

Ce trece peste apă și stă pe loc?

264 • Pomul

Primăvara te-nveselește,

Vara te umbrește,

Toamna te hrănește,

Ghici ce este?

265 • Popa în biserică

Într-un copac scorburos,

Zbiară un pșoi năbădăios.

266 • Porcul

Cine umblă toată ziua supărat
Și ară pământu-n lung și-n lat?

267 • Porcul

Butoiaș cu două vele
Abia-l duc patru proptele
Și se vără-n toate cele.

268 • Porcul

Două obiele,
Patru proptele,
O fâțaită
Și-o obială.

269 • Porcul

Unul ară,
Doi se miră;
Patru-mping
Și altul mână.

270 • Pruna

Am o purcea
C-un purcel
În burtă.

271 • Puricele

Am un bivol,
Sare din munte-n munte
Și picerele nu i se rupe.

272 • Puricele

Am un cal
Cât un mal;
Unde sare,
Urmă n-are;

Unde paște,
Se cunoaște.

273 • Putineiu

Buturugă
Bulbură
Șade-n cur
Și tulbură.

274 • Putineiu

Hurdu,
Burdu,
Prin cămară
Ia-l de păr
Și dă-l afară.

275 • Puțul

Ciocârlan moțat
Cântă noaptea-n sat.

276 • Racul

Cerceluș cu coarne
Fierbe-n fundul oalei.

277 • Radioul

Am o cutie,
Cântă la nebunie.

278 • Râma

Strigă Marița din deal
S-o apăr de găini,
Că de câini nu se teme.

279 • Rândunica

Când în sus,
Când în jos;

Neagră-i,
Mâță nu-i.

280 • Râșnița
Turtă peste turtă
Și la mijloc urdă.

281 • Ridichea
Albă, alburie,
Caș nu e;
Linge sare,
Coadă are,
Șoarece nu e.

282 • Roata, spițele, boii, vizitiul
Patru rostogolite,
Douăsprezece înfipite,
Două opintite
Și cu tâpa trei.

283 • Roțile de la căruță
Eu am patru fete:
Aleargă una după alta
Și nu se prinde nici una.

284 • Roua
Ce apă udă
Tot pământul?

285 • Roua
O fată tânără trece-n zori,
Și-și varsă lacrimile peste flori.
Luna le-a văzut
Și nu le-a ridicat,
Soarele îndată le-a uscat.

286 • Rugul
Verde este,
Gheare are,
De zgâriat zgârie,
Dar pisică nu e.

287 • Sabie
Putinei
De tei,
Limbă de balaur.

288 • Scara
Două lemne odolemne
Și-un braț de găteje.

289 • Scară la cer, pod peste mare și fier cu măduvă
Ce nu există trei în lume?

290 • Scaunul
În pădure născui,
În pădure crescui;
Acasă dacă m-aduseră,
Vătaf peste stat mă puseră.

291 • Scaunul
Am fost aseară la voi,
Voi mi l-ați pus dinapoi.

292 • Scânteia
Țândărică, lemn uscat,
Sare noaptea în Țarigrad.

293 • Scrisoare
Am o bibilică mică,
Duce vestea lui Gheorghiuță.

294 • Secera

Mătușică gârbovită,
Cu dinții de veveriță,
Cu fundu de băț uscat.

295 • Sfredelul

Am un bou:
El se baligă,
El rânește.

296 • Soarele

Bulbuleț de aur
Joacă pe piei de taur.

297 • Soarele și luna pe cer

Am o strachină
Cu doi pești:
Unul cald
Și-altul
Rece.

298 • Soba

Mama lata,
Lelea zgâmboiata,
Constantin Fluierătoru.

299 • Soba

Sunt albă și-ncălzită.
Și urâtă,și iubită;
Vara nu vor să mă vază,
Iarna toți mă-mbrățișează.

300 • Soba

Vara stă-n magazie,
Iarna, hop, la datorie;
Când mănâncă se-nroșește,
Zeci de oameni încălzește.

301 • Soba, coșul, fumul și scânteia

Mama
Lata,
Tata
Lungul;
Nenea
Fluiericiul
Și lelea
Zvăpăiata.

302 • Somnul

Cine vine
Să te-aline,
Să-ți închidă binișor
Seara câte-un ochișor?

303 • Somnul

Dulce, dulce
Și mai dulce,
Să-l alungi
Și nu se duce.

304 • Somnul

Ce e mai dulce
Și mai dulce
Și nu poate să se-mbrace,
Iar din el gustă tot omul,
Și argatul ca și domnul?

305 • Spata

Între patru lemne,
O mie de pene.

306 • Spicul de grâu

Sus pe fruntea unui grâu
Stă armata unui crai.

307 • Spițele roții

Am zece copilași,
Dorm toți p-un căpătâi
Și nici unul nu e la margine.

308 • Sprâncenele și ochii

Pe două delușele,
Stau două săgețele;
Sub două săgețele,
Stau doi luceferi;
Te vezi mereu cu ei.
De vrei să-i ghicești,
Citește-n ochii mei
Și vei vedea pe-ai tăi.

309 • Stelele

Peste munți,
Peste mări,
Numai ochi licăritori.

310 • Strachina și lingura

Din cea râpă adâncă,
Multe ciori se ridică.

311 • Strugurele

Buburoasă, buburoasă,
Șade cu vodă la masă.

312 • Strugurele

Chipul meu e tot bubos,
Dar nu-s de nimeni scârbos;
De lumea toată sunt cinstit
Și la masă sunt primit.

313 • Sufletul

Am o lădiță

C-o porumbiță;
Dacă zboară porumbița,
A rămas lădița.

314 • Sugativa

Nu-i fierbinte,
Dar usucă.

315 • Suveica

Pe deasupra gheață,
Pe dedesupt gheață,
La mijloc măcăne o rață.

316 • Șarpele

Retevei rece
Marea trece.

317 • Șaua

Și șa,
Și-așa
Eu îți spun pe nume
Ce lucru e anume.

318 • Ștuletele

Cu cămașa foi și cline,
Cu cămările toate pline,
Toți aleargă după mine.

319 • Tata, mama și copiii

Patru mâini,
Patru picioare,
Patruzeci de unghișoare.

320 • Tatăl și fiica

— Bună ziua, omul cu omoaie!
— Mulțumim dumitale,
Dar nu sunt omul cu omoaia,

Mama lui e soacră mumei mele.
Ghici ce rudă sunt?

321 • Tigaia

Am un copil;
Când îi dau mâncare, plânge,
Iar când nu-i dau mâncare, tace.

322 • Timpul pierdut

Ce nu poți cumpăra
Cu toate bogățiile din lume?

323 • Toaca

La noi taie lemne,
La voi sar surcele.

324 • Tocul

Este lat or subțirel
Calci pe el or scrii cu el.

325 • Toporul

Toată ziua cioca, cioca;
Vine sara: boca, boca.

326 • Trenul

Ce n-ai avut
Nici n-o să ai;
Și nici neamul tău
N-a avut;
Și când îl pierzi,
Îți pare rău.

327 • Trenul

De la deal gonesc,
În vale călătoresc,
Ca moara grăiesc,
Pe la cârciumi mă opresc,

Pe unii-i primesc,
Pe alții-i gonesc.

328 • Trupul omului

Sunt două scăunele:
Pe scăunele
Un polobocel,
Pe polobocel
Un bostănel,
Pe bostănel
Pădure,
Prin pădure
Umblă lupii.

329 • Tunetul

Scutur frâu din curte
Și aude calu' din munte.

330 • Tunetul

Huha huhurează,
Departe nechează,
Nime nu cutează.

331 • Tunetul

În vârful muntelui,
Crainicu-mpăratului;
Strigă lumea la război,
C-a venit vremea de-apoi.

332 • Turta

Vârâm mâna în spuză,
Pe moș [îl] apucăm de buză.

333 • Tățele vacii

Am patru prejini
Care n-ajung

Nici de cer,
Nici de pământ.

334 • Țestul

Cât am trăit,
Pe foc m-am fript;
După ce-am murit,
Pe drum m-a azvârlit.

335 • Țigara

Ce arde în gură
Și face fum ca o șură.

336 • Țigara

Buruiene ciuciulete,
Ciuciulite și-nvârtite
Și la capăt strălucite.

337 • Uluca în cui

Șade moșu pe părete
Cu țiganca de ureche.

338 • Umbra

Cine trece gârla
Și nu face talazuri?

339 • Umbra

Când soarele e-n amiază,
Se scurtează;
Când soarele asfințește,
Se lungește.

340 • Umbrela

Am o ciupercă mare
Și te apără de ploaie.

341 • Urciorul

De coadă-l duc,
De coadă-l aduc.

342 • Urechile

Într-un ciopartoc,
Două felii de dovleac.

343 • Urma roții de car

Ce e lung
Cât lumea
Și lat
De-l pășește găina?

344 • Ursul

Cine joacă supărat
Și de nări este legat?

345 • Ursul

Vine moșul pe cărare,
Cu cojocul în spinare.

346 • Urzica

Ce buruiană este de-o cunoaște și orbul?

347 • Usturoiul

Dobra în groapă,
Pletele pe groapă.

348 • Usturoiul

Îl apuci
De nod
Și-l arunci
În pod.

349 • Ușa

Am o fată neagră,

Cine vine dă cu palma în ea
Și ea plânge mereu.

350 • Ușa

Eu, la orice casă,
Sunt slugă aleasă;
Eu pe orișicine
Întâmpin când vine;
Când pleacă afară,
Eu îl conduc iară.

351 • Vaca

Patru merg,
Patru stau,
Patru vamă dau.

352 • Varul

Pana cocostârcului
Bate fața târgului.

353 • Varza

Eu am o fată ciufuloasă,
Mâncă cu boierii la masă.

354 • Varza

Am cămăși nenumărate,
Le port pe toate îmbrăcate.

355 • Vântul

Cine pe lume n-are culoare
Și zboară peste hotare?

356 • Vântul

Nea Stan fluieră p-afară.

357 • Vârtejul căruții

Iliuță cu tichie

Ridică mai mult
De-o mie.

358 • Viața

Ce lucru este acela
Care cu cât se lungește
Scade?

359 • Vinul

Hurduz,
Burduz,
Din Țarigrad adus
Și-n pivniță pus.

360 • Vioara

Țândărica bradului,
Bucuria satului.

361 • Vița

Tata-i gros,
Mama-i subțire,
Sora-i lată,
Fratele-i gras
Și-i îmbrăcat cu cojoc de lemn
Și stă cu împăratul la masă.

362 • Vițelul

Când se naște,
Patru cunoaște;
Dacă trăiește,
Pământul înnegrește;
Dacă moare,
Joacă până se prăpădește.

363 • Vulpea

Are-o coadă înfoiată,
Hoață este și șireată;

Dar e vai de coada ei,
Când dă peste Grivei.

364 • Zăpada

De la mine pân' la voi,
Numai pânze albe, moi.

365 • Zăpada

A cerut doamna de sus
La doamna de jos,
Să-i dea o maramă
Fără pic de scamă.

366 • Ziarul

Dau de piatră,
Nu se strică;
Dau de apă,
Se despică.

367 • Zimbrul Moldovei

Cine stă la Suceava-n poartă
Și nu cade niciodată?

368 • Ziua

Aleargă turcu, aleargă,
C-a pierdut căciula neagră.

369 • Ziua și noaptea

Am două fete frumoase
Ca două crăiese:
Una-i albă-colilie,
Alta-i neagră-tuciurie.

370 • Zmeul

Voinic vârtolomete,
Cu pipota-ntre spete,

Se suie-n slava cerului
Cât ai potcovi puricele
La un picior.

371 • Zorile, cocoșii și oamenii

Munții se revarsă,
Diblele cântă,
Viermii se mișcă.

GLOSAR

A

ălbie, s.f. — albie; copaie mare

B

bălai, adj. — blond
bașca, adv. — despărțit, deosebit
bobot, s.n. — precedat de în: întâmplare. În expresia *a vorbi în bobote*: a vorbi fără rost
boghet, adj. — (despre găini) cu un smoc de păr pe cap, moțat
bold, s.n. — par, prăjină
bostănel, s.m. — diminutiv de la bostan = dovleac
brezaie, s.f. — personaj mascat, om îmbrăcat ciudat
brobodit, adj. — acoperit, prostit
buburuză, s.f. — gândăcel în formă semisferică, cu pete roșii și negre
burduhos, adj. — deformat, mare de tot

C

ciuciulit, adj. — strâns, ghemuit
ciuș, interj. — strigăt pentru îndemnarea măgarului la mers sau oprire
clin, s.m. — bucată (triumghiulară etc.) de pânză, piele sau pământ
coliliu, adj. și s.n. — în expresia *alb-coliliu* la oameni (despre părul lor): complet alb
colțun, s.m. — ciorap
covată, s.f. — albie, vas în care se depozita mălaiul
cucuiat, adj. — cocoțat

curmei, s.n. — bucată, capăt de funie pentru legat ceva sau pentru prionit vitele

D

dara, s.f. — greutatea ambalajului sau a unui obiect; prea multă osteneală pentru deținerea unui lucru minor
daraveră, s.f. — afacere, pățanie, încurcătură
dârloagă, s.f. — om neînsemnat, nepriceput în expresia: *a ajunge slugă la dârloagă*
dobă, s.f. — tobă; în expresia *dobă (tobă) de carte* — a fi foarte învățat
diblă, s.f. — vioară (primitivă)
dobră, s.f. — puturoasă, leneșă
duduiană, adj. — mlădioasă, flexibilă

H

huhura, vb. — (despre bufnițe) a scoate strigăte caracteristice speciei; a chiui
hurduz, s.n. — burduf

I

îmbucătură, s.f. — bucătură

M

mălăieț, adj. — moale și făinos (despre fructe și legume)
micșunea, s.f. — plantă erbacee din familia cruciferelor, cu flori parfumate

N

nană, s.f. — termen de respect adresat de către cineva unei surori mai mari sau unei femei mai în vârstă

O

oca, s.f. — veche măsură pentru capacități și greutate, egală cu circa un litru (sau 1 kg) și un sfert; cantitate de marfă egală cu această măsură

P

para, s.f. — monedă divizionară egală cu a suta parte dintr-un leu vechi
pipirig, s.m. — pitic
polobocel, s.n. — diminutiv de la *poloboc* = butoiaș
porumbac, adj. — (despre păsări) pestriț

R

răcoare, s.f. — în expresia *a băga în răcori* = a speria, a îngrozi pe cineva
răzmeriță, s.f. — răskoală, răzvrătire
rigă, s.f. — rege

S

samar, s.n. — șa mare de povară pentru măgar sau catâr; povară pusă pe spatele animalelor

steloi, s.m. — masculinul de la *stea*
subinăraș, s.m. — copac

Ș

șofran, s.m. — plantă erbacee cu frunze lungi și înguste și cu flori violete

T

teleguță, s.f. — diminutiv de la *teleagă* = căruță mică cu 2 roți
teleleu, s.m. — om fără căpătâi; în expresia *a umbla teleleu* = a umbla fără rost
tină, s.f. — noroi
tuciuriu, adj. — negru
tutuiană, adj. — care zbiară, țipă

V

velă, s.f. — pânză de corabie care-i asigură deplasarea

Z

zaică, s.f. — gaiță
zăbavă, s.f. — întârziere; răgaz
zâmbre, pl. — dorință arzătoare. În expresia *a face zâmbre* = a dori ceva foarte mult, a râvni
zgâmboit, adj. — schimonosit

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

1. COLECȚII

- Bărbulescu, C. – Ghiță, Gh., *Din înțelepciunea poporului*, București, 1957.
- *** *Bulgăre de aur în piele de taur*. Ghicitori. Ediție îngrijită, prefată, bibliografie și index bibliografic de Radu Niculescu, București, 1975.
- Canianu, Mihail, *Studii și culegeri de folclor românesc*. Ediție de Mihail M. Robea și Alexandru Dobre. Studiu introductiv de Al. Dobre. „Memoriile Comisiei de Folclor”, Tom. V (1991). Partea a II-a (Monografii etnografice). Volum aflat în curs de publicare.
- Chițimia, Ion C., *Folclor din Muntenia și Oltenia*. Extras din „S.C.I.L.F.”, XI (1962), p. 131 – 173.
- *** *Cinel-cinel*. Culegere de ghicitori. Prefată de I.C. Chițimia. Ediție îngrijită de C. Mocanu, București, 1964.
- Cruceană, Ion, *Pe Argeș în jos, pe un mal frumos*. Culegere de folclor literar, Pitești, 1981.
- *** *Folclor poetic din Argeș*. Cuvânt înainte de Costin Alexandrescu, Prefața de Adriana Băjan. (Culegere alcătuită de Adriana Băjan cu membrii Asociației Folcloriștilor Argeșeni „C. Rădulescu - Codin”), Pitești, 1979.
- Gorovei, Artur, *Cimiliturile românilor*, București, 1898. Edițiunea Academiei Române. Vezi și ed. a II-a (îngrijită de Iordan Datcu), București, 1972.
- Hințescu, I.C., *Proverbele românilor*, Sibiu, 1877.
- Mihalache, Dumitru, *Ghicitori*, în vol. *Povești și cântece populare*, Culegeri de folclor și de descrieri etnografice. Ediție critică, studiu introductiv, note, comentarii, glosar și bibliografie de Mihail M. Robea. (Pregătită pentru tipar.)
- Morariu, Leca, *Cimilituri culese de*, Suceava, 1930.
- Muntean, George, *Apa trece, pietrele rămân*. Proverbe românești, București, 1967.
- Nanu, Dimitrie Al., *Din literatura populară argeșeană*, Pitești, 1973.
- Neagu, Gh.I., *Ghicitori din Ialomița și Teleorman*, Roșiorii de Vede, 1939.
- *** *Noua colecțiune de basme și ghicitori ale românilor*, Pitești, 1891.
- Pamfile, Tudor, *Cimilituri românești*, București, 1908.
- Pann, Anton, *Culegere de proverburile sau Povestea vorbii*, București, 1852-1853.

- *** *Proverbe și ghicitori*. Antologie și prefată de V. Adăscăliței, București, 1973.
- Rahmil, Monica, *Ghicitori și proverbe*. Culegere alcătuită de, vol. I-II, București, 1957.
- Robea, Mihail M., *Folclorul poetic din Stroești-Argeș*, București, 1980.
- Robea, Mihail M., *Cântece și poezii populare românești* (ms. în curs de editare).
- Teodorescu, G. Dem., *Poezii populare române*, București, 1885.
- Teodorescu-Kirileanu, S., *Proverbe agricole*, București, 1923.
- Tocilescu, Grigore G., – Țapu, Christea N., *Materialuri folclorice*. Ediție critică și studiu introductiv de Iordan Datcu, vol. III, București, 1981.
- Udrescu, Dumitru, *De pe plaiuri argeșene*, Pitești, 1974.
- Zanne, Iuliu, *Proverbele românilor din România, Basarabia, Bucovina, Ungaria, Istria și Macedonia*. Vol. I-X, București, 1895-1903.

2. STUDII

- Băjan, Adriana, *Ghicitoarea - de la mit la structură artistică*, în „Buletinul științific al Facultății de Învățământ Pedagogic”, Pitești, 1979, p. 133-138.
- Bârlea, Ovidiu, *Proverbul; Ghicitoarea*, în vol. *Folclorul românesc*, vol. II, București, 1983.
- Brădulescu, Monica, *Ghicitoarea, elemente de structură stilistică*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, X (1965), p. 441-451.
- Chițimia, I.C., *Paremiologie; Simbolistica și arta ghicitorii*, în vol. *Folclorul românesc în perspectivă comparată*, București, 1971.
- Negreanu, Constantin, *Structura proverbelor românești*, București, 1983.
- Papadima, Ovidiu, *Ghicitoarea-formele ei de artă*, în vol. *Literatura populară română*. Din istoria și poetica ei, București, 1968.
- Pascu, Giorge, *Despre cimilituri*. Studiu filologic și folcloric, partea I-a, Iași, 1909; partea a II-a, București, 1911. (Cu numeroase ghicitori în ultima parte din Dumitru Mihalache.)
- Pop, Mihai-Ruxăndoiu, Pavel, *Literatura aforistică și enigmatică*, în vol. *Folclor literar românesc*. Ed. a II-a, București, 1978.
- Vrabie, Gh., *Din limbajul poetic al cimiliturii*, în „Revista de istorie și teorie literară”, XV (1966), p. 287-306.

CUPRINSUL

Introducere	5
-------------------	---

I. PROVERBE ȘI ZICĂTORI

17

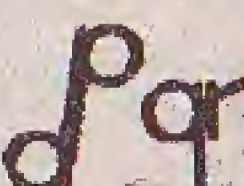
Literele:	A 18	M 61
	B 27	N 64
	C 29	O 70
	D 39	P 75
	E 44	R 80
	F 46	S 82
	G 49	Ș 86
	H 51	T 87
	I 51	Ț 90
	Î 53	U 91
	J 56	V 95
	L 56	Z 99

II. GHICITORI

101

Literele:	A 102	M 130
	B 104	N 133
	C 107	O 134
	D 116	P 136
	E 118	R 141
	F 118	S 143
	G 121	Ș 147
	H 124	T 147
	I 124	Ț 149
	Î 126	U 150
	J 126	V 152
	L 126	Z 154

Glosar	156
Bibliografie selectivă	158

Tipar: Grupul dragoo print

TIPOGRAFIA FED Calea Rahovei 147,
sector 5 - București; Tel: 335.93.18; Fax: 337.33.77

**Cartea aceasta cu
proverbe, zicători și ghicitori
reprezentative, care se
constituie într-un adevărat
instrument de lucru, îi poate
ajuta pe tineri — la început
de drum — să-și adâncească
cunoștințele lor despre
spiritualitatea românească și
să găsească în ea numeroase
îndemnuri și sfaturi utile.**

BIBLIOTECA ELEVULUI

CASA EDITORIALĂ MUNTENIA
București